

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут фізичної культури
Кафедра логопедії
Управління освіти і науки Сумської міської ради

«ЛОГОФЕСТ – 2019»

МАТЕРІАЛИ
ЛОГОПЕДИЧНОГО ФЕСТИВАЛЮ
(30 СІЧНЯ 2019 РОКУ)

Суми – 2019

*Друкується згідно рішення Вченої ради
Навчально-наукового інституту фізичної культури
(протокол № 6 від 24.01.2019 року)*

Редакційна колегія:

А. А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор;
В. С. Бугрій – доктор педагогічних наук, професор;
С. О. Коваленко – доктор біологічних наук, професор;
В. А. Косяк – доктор філософських наук, професор;
О. А. Томенко – доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор;
Ю. О. Лянной – доктор педагогічних наук, професор;
А. І. Кравченко – кандидат педагогічних наук, професор;
Т. О. Лоза – кандидат педагогічних наук, професор;
В. І. Гончаренко – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор;
М. О. Лянной – кандидат педагогічних наук, доцент;
Л. В. Мороз – кандидат педагогічних наук, доцент;
Н. В. Кукса – кандидат педагогічних наук, доцент;
О. М. Звіряка – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент;
О. О. Феденко – головний спеціаліст управління освіти і науки Сумської міської ради з питань дошкільної освіти;
Н. В. Скворча – завідувач міської психолого-медико-педагогічної комісії; міський логопед.
Л. Л. Стахова – кандидат педагогічних наук, старший викладач, керівник методичного об'єднання вчителів-логопедів дошкільних закладів м. Суми;
О. В. Ласточкина – кандидат педагогічних наук, старший викладач;
К. О. Зелінська-Любченко – кандидат педагогічних наук, старший викладач;
Т. Г. Харченко – кандидат психологічних наук, старший викладач;
І. В. Кравченко – викладач.

Рецензенти:

М. О. Лянной директор Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А.С. Макаренка, кандидат педагогічних наук, доцент .
В. А. Литвиненко - завідувач НН лабораторії інноваційних корекційно-розвивальних, арт-терапевтичних та ерготерапії (ІКРАТЕ), кандидат педагогічних наук, ст. викл. кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії ННІФК СумДПУ імені А.С. Макаренка.

С 91 Логофест – 2019: матеріали логопедичного фестивалю (30 січня 2019 року, м. Суми). – Суми: ФОП Цьома С. П., 2019. – 88 с.

До збірника увійшли матеріали логопедичного фестивалю «Логофест – 2019». Матеріали збірника будуть корисними для педагогів, логопедів, дослідників, науковців, викладачів, студентів.

За зміст тез і правильність цитування відповідальність несе автор.

УДК [376.1-056.264+615.825] (082)

ЗМІСТ

С. Ю. Бабич

КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА ВИХОВАТЕЛЯ
ГРУПИ КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ ДЛЯ ДІТЕЙ
З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ.....6

Л. І. Борисова

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ.....8

К. О. Зелінська-Любченко

РАННЄ ВІЯВЛЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВІДХИЛЕНЬ
ПСИХОМОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ В ДІТЕЙ 11

О. О. Іванченко

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ МОВЛЕННЯ
У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ
НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО –
КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 14

О. І. Коротка

КОРЕКЦІЯ ЗВУКОВИМОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ:
АВТОМАТИЗАЦІЯ ЗВУКІВ У СЛОВОСПОЛУЧЕННЯХ ТА РЕЧЕННЯХ. 16

Л. В. Кравцова

ГРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО
ПСИХОЛОГА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ
МОВЛЕННЯ..... 19

А. І. Кравченко

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО
ПІДХОДУ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ
ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ..... 22

І. В. Кравченко

ХАРАКТЕРИСТИКА ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ
МОВЛЕННЯ..... 27

Ю. О. Крикуненко

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ НЕВРОТИЧНОГО ТА ЛОГОПЕДИЧНОГО
МАСАЖУ В ПРАКТИЦІ РОБОТИ З КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ..... 30

О. В. Ласточкина

НАДАННЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ У СПОЛУЧЕНИХ
ШТАТАХ АМЕРИКИ 33

О. В. Лопатка

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ І КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ ЗВУКОВИМОВИ
ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ..... 36

А. О. Люта, І. М. Богатчук

ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ: ВИКОРИСТАННЯ
ПРИЙМЕННИКІВ У ФРАЗОВОМУ МОВЛЕННІ..... 39

І. С. Моргун

ЗАСТОСУВАННЯ МНЕМОТЕХНІКИ У ЛОГОПЕДИЧНИХ ІГРАХ-
ПОСІБНИКАХ. ДИДАКТИЧНА ГРА-ПОСІБНИК ДЛЯ КОРЕКЦІЙНОЇ
РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ «БУДИНОК ЗВУКІВ»..... 41

Л. В. Мороз

РОЗВИТОК КОМУНІКАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО
СПЕКТРУ ЗАСОБАМИ PECS..... 45

Д. Є. Пальчиківська

ВИКОРИСТАННЯ ЛЕПБУКА В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА 47

Т. В. Пугач

ГАСТРОНОМІЧНА ЛОГОПЕДІЯ 49

Н. І. Резнікова

ВИКОРИСТАННЯ ІГОР З ПРИЩІПКАМИ В КОРЕКЦІЙНО –
РОЗВИВАЛЬНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 52

Л. Л. Стахова

КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ ЗВУКОВИМОВИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИКИ..... 55

Л. І. Ткаченко, І. А. Шаповалова

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ЛОГОРИТМІЧНІЙ РОБОТІ УЧИТЕЛЯ-
ЛОГОПЕДА ТА МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА..... 58

О. О. Феденко

РОЛЬ КЕРІВНИКА В ОРГАНІЗАЦІЇ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ
РОБОТИ В ГРУПАХ КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ ДЛЯ ДІТЕЙ З
ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ 60

А. І. Харченко

КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПІСОЧНОЇ АНІМАЦІЇ..... 62

Т. Г. Харченко

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДОШКІЛЬНИКАМ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ
НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ АДЕКВАТНОЇ
САМООЦІНКИ 65

Т. М. Царькова

ЗАСТОСУВАННЯ «ГРАМАТИЧНИХ СМУЖОК» У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ
МОВЛЕННЯ..... 70

С. В. Циганок

«КУБИКИ ІСТОРІЙ» ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ
НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ..... 72

О. В. Швидун

ЯК РОЗГОВОРТИ МОВЧУНА 74

ФОТОГАЛЕРЕЯ..... 76

НАШІ АВТОРИ 86

КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА ВИХОВАТЕЛЯ ГРУПИ КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

С. Ю. Бабич

вихователь, заклад дошкільної освіти № 12 «Олімпійський» м. Суми

Аналіз реальної ситуації, що склалася на даний час, показав, що кількість дітей, що мають відхилення в мовленнєвому розвитку, постійно зростає. Ці діти складають основну групу ризику з неуспішності в школі, особливо при оволодінні письмом і читанням.

Одним з найголовніших завдань в роботі вихователя логопедичної групи є закріплення правильної вимови звуків шляхом поступового запровадження їх у склади, слова, речення та самостійне мовлення дитини. Саме корекційно-виховний напрямок занять у логопедичній групі є першочерговим, а загальноосвітній – другорядним.

Вихователь повинен віднайти сучасні мовленнєві технології для ефективності корекційно-розвивальної роботи.

Одним із продуктивних шляхів у такій роботі є проведення бінарних занять з формування правильного мовлення в поєднанні з іншими розділами програми, в якому вихователь – активний учасник проведення всіх корекційних заходів. Така форма проведення занять вихователю дає змогу краще побачити мовленнєві проблеми, спільно з логопедом спланувати подальшу фронтальну та індивідуальну роботу з дітьми.

У сучасному освітньому процесі дитина має стати суб'єктом діяльності, відчувати свою причетність до подій, що відбуваються поруч, стати активним учасником досліджень, експериментів, проектів. Вирішуючи в ході проектування різноманітні пізнавально-практичні завдання разом з дорослими і однолітками, діти мотивовано збагачують і активізують свій словниковий запас, учаться спілкуватися з оточенням, публічно виступати. Знання, навички, котрі набуває дитина в процесі практичної діяльності, засвоюються

швидше, легше й дають більш високий результат.

Музейна педагогіка сприяє збагаченню чуттєвий досвід дітей, спонукає до розмірковування, спілкування, викликає бажання ділитися враженнями від художніх творів. Дитяча діяльність у музейному середовищі дає можливість успішно коригувати мовлення дітей. Проведення міні-екскурсій вчить дітей програмувати висловлювання, керуватися навичками самоконтролю за мовленням.

Ознайомлення дітей з порушеннями мовлення з літерами, які співвідносяться із звуками, що вивчаються дитиною, дає можливість залучити зоровий аналізатор і тим самим прискорити автоматизацію звуків у самотійному мовленні. Методика розвивального читання Л. Шелестової, у якій сам процес навчання читання поєднано з удосконаленням дрібної моторики, орієнтування в просторі, розвитком уваги, уяви, логічного мислення, має потужний вплив на корекцію мовлення дитини.

Особливе місце в корекційно-розвивальній роботі логопедичної групи посідає ігрова діяльність. Одним із дієвих методів корекції мовлення є мовленнєво-рухливі ігри, які проводяться як на занятті, так і впродовж дня.

При організації рухливих ігор вихователь наповнює їх мовленнєвим матеріалом: вправами для корекції вимови звуків, аналізу та синтезу слів, удосконалення граматичної будови мовлення, збагачення словника.

Корисними для корекції та розвитку мовлення є настільно-друковані ігри. Неабияку зацікавленість викликають ігри на ігровому полі з використанням фішок та кубиків, так звані ігри-бродилки. Вони корисні, адже розвивають різноманітні вміння та навички, навчають дітей будувати діалог, проявляти свою емоційність, складати різні типи розповідей, повторювати образні вислови, пояснювати сюжет гри, її зміст, що в результаті формує мовленнєві навички.

Привабливими для дітей є ігри з різними видами конструкторів. Це не лише яскрава іграшка, а цілий методичний комплекс, який вихователю логопедичної групи відкриває широкі можливості для вирішення корекційних завдань. Діяльність з ЛЕГО-конструктором об'єднує в собі елементи гри, експериментування, розмірковування, що важливо для активізації мислення, мовлення, пам'яті, уяви. Найбільш ефективними для корекції та вдосконалення мовлення є ігрові дії,

обумовлені сюжетом, що дає можливість дітям створювати цікаві композиції, споруди, за допомогою героїв казок та художніх творів обігравати різноманітні ситуації. Таким чином у дошкільників одночасно з розвитком конструктивних навичок удосконалюється зв'язне мовлення, формуються навички самоконтролю за мовленням.

Активізувати мовленнєву діяльність дітей завдяки включенню різних аналізаторів дозволяє інноваційна технологія «Мнемотехніка». Привабливі для дітей асоціативні картини, малюнки, колажі, піктограми, тактильні дошки викликають у дітей бажання переказувати, розповідати, вигадувати цікаві історії, з'являється інтерес до вивчення поезій, діти долають сором'язливість і стають більш впевненими в собі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; авт. кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. – К., 2012. – с. 26.
2. Долинна О. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі / О. Долинна, О. Низковська // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 7. – с. 14-26

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ

Л. І. Борисова

вчитель-логопед, спеціаліст «першої категорії» Сумський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 33 «Маринка» м. Суми, Сумської області

На сучасному етапі розвитку інтеграційних процесів в освіті проблема формування мовленнєвої діяльності, розвиток навичок мовленнєвого спілкування дітей з порушенням мовлення, адаптація їх до умов закладів загальної освіти набула пріоритетного значення. Вирішення даної проблеми пов'язано зі здійсненням індивідуального, диференційованого та поетапного корекційного логопедичного впливу; з удосконаленням методичних систем, які мають урахувати

неоднорідність контингенту дітей закладів дошкільної освіти з порушеннями мовлення й провідні тенденції оновлення змісту освіти.

В останні роки в нашій країні значно збільшилась кількість дошкільників з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Підвищення ефективності корекційної логопедичної роботи з усунення порушень мовлення у дошкільників на даний момент є однією з актуальних проблем логопедії. Для ефективної організації корекційної роботи, ще під час планування та добору завдань, учителю-логопеду, на нашу думку, необхідно дотримуватись послідовності визначених етапів становлення фонематичних процесів, відповідно до психолінгвістичної періодизації розвитку мовлення:

- 1) фонематичне сприймання;
- 2) фонематичні уявлення (головною умовою виконання завдань є абсолютне уникання артикулювання слів дитиною, а також уникання опори на слухове сприймання. Тобто дитина має виконувати завдання без проговорювання слів чи то педагогом, чи то самостійно);
- 3) звуковий аналіз у зовнішньому плані (тобто з опорою на слухове сприймання слова, яке вимовляється педагогом (що є легшим варіантом завдання), або дитиною (більш складний варіант завдання));
- 4) звуковий синтез у зовнішньому плані;
- 5) звуковий аналіз у внутрішньому плані (тобто без опори на слухове сприймання слова, без будь-якого проговорювання чи то артикулювання, тільки за уявленням);
- 6) звуковий синтез у внутрішньому плані [2].

Подолання порушення мовлення дошкільнят досягається цілеспрямованими зусиллями логопеда і вихователя з метою корекції звуковимови і розвитку фонематичного сприйняття.

Корекційна робота з дітьми з порушенням мовлення відбувається шляхом проведення індивідуальних, підгрупових і фронтальних занять. На індивідуальних заняттях ведеться робота з розвитку артикуляційної моторики, постановки звуків, розвитку фонематичного сприйняття, корекції порушених функцій з урахуванням можливостей кожної дитини. Артикуляційні вправи пов'язані з певною темою, наприклад «Птахи», «Звірі» і грою [1, с. 7].

На етапі автоматизації звуку в складах реалізується комплексний метод, так як одночасно ведеться робота над просодією і мімікою. Діти перевтілюються в інопланетян, героїв казок, тваринок тощо, і, таким чином, розвивають уяву, творчу фантазію, відпрацьовують інтонаційну

виразність мовлення, зміцнюють лицьову мускулатуру. На підгрупових заняттях проводиться робота з автоматизації звуків, розширення словника, розвитку зв'язного мовлення. У кожне заняття на розвиток лексико-граматичних форм мови включаються завдання з формування психофізичної сфери дітей. Це психогімнастика, релаксація, ігри на розвиток дрібної і загальної моторики, голосові і дихальні вправи, ігри на увагу. Усі завдання об'єднуються однією лексичною темою або сюжетом казки, оповіданням.

Впровадження системи диференційованої логопедичної корекції вимагає розуміння вчителем-логопедом особистої та соціальної відповідальності за подальший розвиток і соціальну адаптацію дітей із мовленнєвими порушеннями. Це висуває вимоги до комунікативних здібностей та стилю спілкування з дітьми, які мають ґрунтуватися на оптимістичних, демократичних і гуманістичних засадах, спрямованих на розвиток і корекцію фізичних, особистісних та інтелектуальних якостей дітей із порушенням мовлення. Усі заняття повинні бути орієнтовані на психічну захищеність дитини, її комфорт і потреби в емоційному спілкуванні з дорослими. Під час організації фронтальних логопедичних занять із корекції вимови у дітей використовується комплексно-ігровий метод. Сюжетно-тематична організація занять використовується для активізації мовлення, розвитку пізнавальних процесів і відповідає дитячим психофізичним даним, адже в грі максимально реалізуються потенційні можливості дітей [3].

У процесі здійснення логопедичного впливу логопеду необхідно враховувати специфіку психічного розвитку, механізми, симптоматику та структуру мовленнєвого порушення, стан аналізаторних систем тощо. У процесі логокорекції диференційований підхід набуває неабиякої значущості внаслідок особливих проявів, структури, механізмів мовленнєвого порушення, співвідношення рівнів сформованості різних компонентів імпресивного та експресивного мовлення та їх порушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросова В. М. Використання інноваційних технологій в роботі з дітьми-логопатами старшого дошкільного віку для корекції вад звуковимови // *Розкажіть онуку*. 2004. № 10–11. С. 7 – 11.
2. Льяна В. Особливості організації корекційної роботи вчителя-логопеда з розвитку фонематичних процесів у дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. URL: http://lib.iitta.gov.ua/712702/1/DLog_2015_2_8.pdf

3. Марченко І. С. Особливості логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/10786/1/Marchenko.pdf>

РАННЄ ВИЯВЛЕННЯ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВІДХИЛЕНЬ ПСИХОМОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ В ДІТЕЙ

К. О. Зелінська-Любченко

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

В наш час особливого значення в логопедії набула проблема раннього виявлення та попередження відхилень психомовленнєвого розвитку.

Відхилення мовленнєвого розвитку – це недорозвинення вербальних, інтонаційно-ритмічних процесів в межах стабільно-динамічної мовленнєвої системи, обумовлене неадекватністю соціально-комунікативних умов і, як наслідок, незрілістю психофізіологічних (когнітивних) передумов мовлення [1, с. 30].

Відхилення в оволодінні мовленням є наслідком дисинхронії компонентів мовленнєвої системи та провокують фонетико-фонематичні порушення або загальне недорозвинення мовлення в дошкільному віці.

Попереджувальний вплив на початковій стадії дизонтогенезу може обмежити прояв недорозвинення мовлення, виключити або зменшити його небажані вторинно обумовлені наслідки.

До визначальних компонентів розвитку дитини, відносяться наступні психофізіологічні процеси:

- ✓ зорове зосередження спочатку на обличчі близького дорослого, потім на губах, що маніфестує появу лицьового гнозису;
- ✓ звуковисотний слух як здатність сприймати і продукувати мелодику рідної мови, яка проявляється в інтонаціях;

- ✓ фонематичний слух як здатність дитини виділяти мовленнєві звуки із загального звукового потоку, які вимовляють близькі дорослі;
- ✓ рухові передумови артикуляції – пластичність м'язів язика, губ, нижньощелепних м'язів, мімічних м'язів;
- ✓ фонематичні сприймання як вміння дитини диференціювати звуки мовлення [3, с. 88].

Фонематичне сприймання зароджується всередині фонематичного слуху і є процесом довільного рівня. Комунікативні умови сприяють психофізичному розвитку дитини раннього віку і тим самим «запускають» її пізнавальну активність.

Найперша форма спілкування, яка буде стимулювати фізичне, фізіологічне, психофізіологічне, психомовленнєве становлення дитини – це безпосереднє емоційне спілкування з близькими дорослими.

Усередині безпосереднього емоційного спілкування зароджується предметно-дієве спілкування, тобто спілкування, опосередковане предметом.

Всередині вже предметно-дієвого спілкування виникають елементи ситуативно-ділового спілкування. Ця форма спілкування у дітей зазначеного віку передбачає наявність часто повторюваної ситуації, всередині якої виникає одна і та ж сама діяльність, розподілена між дорослим і дитиною.

Усередині ситуативно-ділової форми спілкування виникають елементи ситуативно-пізнавального спілкування. Дитина вже опанувала першими 10-15 словами і починає проявляти інтерес до називання словами інших предметів, що її оточують. Вона, як писав Л. С. Виготський, робить відкриття, що, виявляється, кожен предмет має свою назву. Гармонійна взаємодія комунікативних і когнітивних процесів дозволяє дитині «набирати» з вербального і невербального комунікативного середовища мовленнєві засоби спілкування [3, с. 92-93].

Мовленнєві засоби спілкування немовляти, а потім і дитини раннього віку представлене власне експресивними, інтонаційно-голосовими і ритмічними складовими, як мимовільного, так і довільного рівнів.

Вченими виявлено, що довільний рівень володіння існуючими невербальними, а потім і вербальними засобами комунікації, можна

побачити в ритмічній складовій мовленнєвих засобів дитини. Дана теоретична модель послужила відправним пунктом визначення внутрішніх зв'язків мовленнєвого онтогенезу, розкрила динаміку психомовленнєвого розвитку дитини раннього віку, дозволила більш чітко усвідомити і розробити напрямки та параметри корекційно-попереджувального впливу.

Корекційно-попереджувальний вплив передбачає спрямований процес корекції компонентів і параметрів психомовленнєвого розвитку, які повинні бути в зоні актуального розвитку дитини і попередження недорозвинення тих компонентів і параметрів психомовленнєвого розвитку, які знаходяться в зоні найближчого розвитку дитини [2, с. 187].

Направлений корекційно-попереджувальний вплив має включати в себе три етапи: діагностичний, корекційно-попереджувальний і етап моніторингу корекційно-попереджувального впливу [3]. Лише за цих умов можна стверджувати про ефективність корекційної роботи з дітьми раннього віку.

Отже, проблема раннього виявлення та попередження відхилень психомовленнєвого розвитку має на сьогодні надзвичайно важливе значення, адже на їх фоні в дітей дошкільного віку можуть виникати фонетико-фонематичні порушення або загальне недорозвинення мовлення. Попередження зазначених порушень може обмежити прояв недорозвинення мовлення, виключити або зменшити його небажані вторинно обумовлені наслідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дегтяренко Т. В. *Актуальність міждисциплінарного та нейропсихологічного підходів до діагностики тяжких порушень мовлення у дітей раннього віку* / Т. В. Дегтяренко, Н. В. Павлова // *Наука і освіта: науково-практичний журнал*. – Одеса : Південний науковий центр НАПН України, 2016. – № 8. – С. 30-37.
2. Тарасун В. В. *Раннє прогнозування і запобігання труднощам у навчанні як умова інтеграції дитини з особливими потребами* / В. В. Тарасун // *Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник*. Ред. кол. Н. Софій (голова). – К. : Контекст, 2000. – 336 с.
3. Шереметьева Е. В. *Предупреждение отклонений речевого развития у детей раннего возраста* / Е. В. Шереметьева – М. : НКЦ, 2012 – 216 с.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО – КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

О. О. Іванченко

спеціаліст I категорії, вчитель-дефектолог

*Сумського спеціального реабілітаційного навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа I ступеня – дошкільний навчальний заклад
№ 34» Сумської міської ради*

У сучасному суспільстві діяльність людини здійснюється в середовищі з високим рівнем доступності інструментів інформаційно – комунікаційних технологій та інформаційних джерел. Одним із пріоритетів діяльності сучасного суспільства є інформатизація освіти. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, поява і широке розповсюдження технології мультимедіа, електронних інформаційних ресурсів, мережових технологій дозволяють використовувати ІКТ як засіб навчання, спілкування, виховання, інтеграції в світовий простір.

Активний розвиток науки, суспільства, техніки ставить систему дошкільної освіти перед необхідністю застосовувати нові засоби навчання. Найбільш сприятливий вік для розвитку пізнавальної активності та творчого потенціалу дитини – дошкільний вік, а фундаментом якісної безперервної освіти є саме якісна дошкільна освіта.

Однією з актуальних проблем сучасної теорії і практики дошкільної освіти є використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності закладу дошкільної освіти. Це визнано на державному рівні і закріплено в положеннях Концепції розвитку педагогічної освіти, оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти, Державному стандарті початкової освіти.

Знання особливостей мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення виявляються важливими

та необхідними як для більш глибокого розуміння дітей цієї категорії, з'ясування психологічних механізмів мовленнєвих порушень, так і для створення нових підходів до визначення найбільш оптимальних та адекватних напрямів корекційно-розвивального та попереджувального навчання дошкільників.

Зміст корекційного навчання включає корекцію фонетико – фонематичної сторони мовлення, розширення і уточнення пасивного і активного словника, формування зв'язного мовлення, розвиток імпресивного та експресивного мовлення в процесі сприймання, диференціювання та правильного використання граматичних форм словозміни і словотворення, різних типів синтаксичних конструкцій.

Спеціально розроблені комп'ютерні програми, такі як:

- ✓ «Фабрика ігор» - спрямована на розвиток логічного мислення, колірного сприйняття, уваги, реакції, просторової орієнтації;
- ✓ «Ігри для Тигри»;
- ✓ «Розвивайка для малюків»;
- ✓ слухомовний тренажер «Світ звуків. Видима мова»;
- ✓ серія комп'ютерних програм «Гарфілд: малюкам, дошкільнятам», та інші, які використовуються для роботи з дітьми із ЗНМ, несуть навчальний і розвиваючий характер.

Користуючись стандартними програмними засобами, я розробила власні методичні розробки («Веселка», «Впіймай звук», «Русалонька», «Хто що робить?», «Тварина та її дитина», та інші) та з їх допомогою успішно вирішую різноманітні педагогічні завдання, організовувати спілкування з колегами та батьками своїх вихованців.

Таким чином, використання інформаційно - комунікаційних технологій у процесі корекції порушень комунікативної функції мовлення дітей дозволяє більш ефективно усувати мовні недоліки, тим самим долаючи перепони на шляху досягнення успіху. Застосування комп'ютерних технологій у процесі корекції мовлення у дітей дошкільного віку дозволяє поєднувати корекційні та навчально – розвиваючі завдання логопедичного впливу, враховувати закономірності та особливості психічного розвитку дошкільників. Використання в корекційному процесі комп'ютерної технології сприяє активізації у дітей компенсаторних механізмів на основі збережених видів сприйняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моторин В. Виховні можливості комп'ютерних ігор. - // Дошкільне виховання, 2000 р. № 11, с. 53 – 57.
2. Петрова Е. Розвиваючі комп'ютерні ігри. - // Дошкільне виховання, 2000 р. № 8, с. 60 – 68.
3. Фомічова О. С. Виховання успішної дитини в комп'ютерному столітті. – М.: Геліос АРВ. 2000 р.

КОРЕКЦІЯ ЗВУКОВИМОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: АВТОМАТИЗАЦІЯ ЗВУКІВ У СЛОВОСПОЛУЧЕННЯХ ТА РЕЧЕННЯХ.

О. І. Коротка

учитель-логопед Сумського ЗДО № 30 «Чебурашка»

У даний час неухильно зростає кількість дошкільнят з мовленнєвими порушеннями. Тому питання підвищення ефективності корекційно-розвивальної роботи з автоматизації звуків для усунення порушень звуковимови у дошкільників є досить актуальним.

Оскільки процес автоматизації звуків мовлення у дітей протікає досить складно, педагогу необхідно використовувати такі засоби, що викликать емоційно-позитивний настрій у дітей, підвищуватимуть мотивацію дітей до діяльності, адже тільки позитивна мотивація сприяє ефективній роботі дитини на занятті, що призведе до бажаного результату. Дуже важливо, щоб дитині захотілося займатися, а це буває тоді, коли дорослі перетворюють заняття в цікаву і захоплюючу гру.

На етапі автоматизації звуків у словосполученнях та реченнях логопеди часто обмежуються повторенням речень різної структури, складанням речень за сюжетними або предметними картинками. Одноманітне повторення словосполучень та речень швидко набридає дитині, стомлює її і викликає небажання займатися. Тому ігри повинні бути різноманітними; у грі дитина охоче, легко і швидко, часто непомітно для себе, засвоює правильну вимову звуків.

У посібнику «Корекція звуковимови дітей дошкільного віку: дидактичний матеріал від А до Я» пропонуються ігри, ігрові вправи,

завдання та сучасний яскравий ілюстрований матеріал для системної автоматизації шиплячих, свистячих та сонорних звуків.

Стимулювати інтерес дитини до навчання, створити позитивний емоційний настрій під час занять допоможуть «веселі звукові чоловічки» – *Шипляшечка, Жужа, Сонько, Азіза, Чічі, Лілу, Роррі*, які разом з дитиною будуть «мандрувати» до «країни правильного та красивого мовлення». Ці чоловічки є об'ємними, пошиті з тканини.

На етапі автоматизації звуків у словосполученнях та реченнях педагог спочатку пропонує дітям речення з помірним включенням звуку, надалі автоматизація проводиться на мовленнєвому матеріалі, насиченому даним звуком.

З метою закріплення вимови звуку в словосполученнях доречно використовувати гру «Який? Яка? Яке? Які?»: педагог пропонує дитині розглянути картку з предметними картинками одного кольору та промовляти словосполучення прикметник (назва кольору) + іменник (назва картинки), правильно використовуючи закінчення. Наприклад, під час автоматизації звуку [с], дитина утворює словосполучення *синя сукня, синє намисто, синій велосипед, сині сани, синя миска, синє сито, синій автобус, сині сливи* тощо.

Подана гра має й другий варіант: педагог пропонує дитині утворити від іменника (*вишня, калина*) прикметник (*вишневий, калиновий*) і узгоджувати його зі словами-назвами картинок, зображених на картці. Наприклад, під час автоматизації звуку [ш], дитина

утворює словосполучення *вишнева помада, вишневий торт, вишневе морозиво*, тощо; під час автоматизації звуку [л] – *калиновий чай, калинова соплка, калинове намисто* тощо.

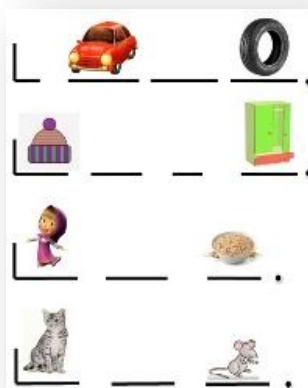
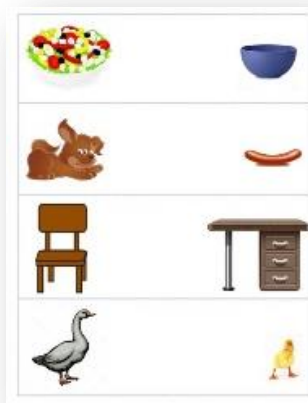
У посібнику представлені ігри на складання речень про дітей, чиї імена містять заданий звук (про *Лесю, Ліну, Романа, Софійку* тощо), використовуючи слова-назви картинок (*Леся збирає малину.*); ігри на складання речень за двома предметними картинками (*Собака їсть ковбасу.*); ігри на складання речень за пропозитивними схемами (*У машини є шина. Шапка лежить у шафі.*); ігри на складання речень за сюжетними малюнками (*На городі ростуть огірки і помідори. Ворона сидить на дереві.*) та інші.

У процесі автоматизації звуків у словосполученнях та реченнях одночасно проводиться робота з розвитку інтонаційної сторони мовлення, голосу, зі збагачення та активізації словника дитини, формування та вдосконалення граматичної будови мовлення.

Отже, гра на логопедичних заняттях виконує навчальну, розвивальну та корекційну функції, допомагає дитині застосувати набуті мовленнєві навички в нових умовах та повсякденному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. *Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник* / А. М. Богуш, Н. І. Луцан. – Київ: Слово, 2008. – 187 с.
2. Савінова Н. В. *Коригування мовлення дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності : автореферат на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук.: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання»* / Н. В. Савінова. – Одеса, 2005.
3. Сиротюк А. Л. *Обучение детей с учетом психофизиологии: Практическое руководство для учителей и родителей* / А. Л. Сиротюк. – М.: Сфера, 2000.

ГРА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Л. В. Кравцова

практичний психолог ЗДО №28 «Ювілейний», м. Суми

Основна функція практичного психолога дошкільного закладу – це створення умов, які сприяють збереженню фізичного та психічного здоров'я дітей, забезпечують їх емоційне благополуччя, ефективний розвиток здібностей кожної дитини. Особлива важлива роль практичного психолога в організації роботи з дітьми, що мають порушення мовлення та перебувають у групах компенсуючого типу. Адже саме у цих групах спостерігається найбільше скупчення дошкільників, які мають порушення у розвитку емоційно-вольової, пізнавальної, комунікативної, поведінкової сфери.

Доцільність використання гри як ефективного методу в роботі з дітьми з порушеннями мовлення доказово представлена у працях педагогів та психологів А. Леонтьєвої, А. Лурії, Б. Анохіна, Н. Лейтеса, М. Семаго. Крім того, деякі автори розглядають психологічну корекцію з використанням ігрових прийомів як спосіб профілактики нервово-психічних порушень у дітей (А. Співаковська) та найефективніший метод, що спрямований на створення оптимальних можливостей і умов розвитку особистісного й інтелектуального потенціалу дитини з порушеннями мовлення (Р. Немов, А. Лідерс).

Для дитини дошкільного віку гра – провідний вид діяльності, що має величезний виховний та розвиваючий вплив на дитину. Гра – це той місточок, що поєднує світ дорослого та дитини. Всі види діяльності практичного психолога і діагностика, і корекційно-розвиваюча робота, і консультативно-просвітницька здійснюються з використанням ігрових методів та прийомів [3, с. 18].

Так, на початку навчального року проводиться діагностичне вивчення особливостей розвитку дітей груп компенсуючого типу. Враховуючи результат діагностики планується відповідна групова та

індивідуальна корекційно-розвиваюча робота. Встановлено науковцями, що результат цієї роботи залежить не від кількості відпрацьованих годин, а від системності занять. Щоденні 15-ти хвилинні заняття дають більший ефект ніж півторагодинні один раз на тиждень. Звичайно, що такі щоденні заняття не можливо провести з кожною дитиною, що перебуває у групі компенсуючого типу. Тому частіше психолог працює з дітьми, які мають складні порушення та відставання у розвитку пізнавальної та емоційно-вольової сфери. Корекція пізнавальної сфери може бути і груповою і індивідуальною. А от розвиток емоційно-комунікативної сфери лише груповою [3, с. 22].

Практичний психолог використовує корекційно-розвиваючі програми: «Давайте жити дружно» С. В. Крюкової, «Веселі заняття» Н. Голобин, А. Хомин, «Золоті краплинки» Н. Гуменкової, що є ефективними у роботі з дітьми з порушеннями мовлення. Крім того, психолог під час проведення занять з дітьми дуже часто використовує інноваційні технології і психотерапевтичні техніки: піскотерапія, арт-терапія, казкотерапія, лялькотерапія, кінезіологія. Саме кінезіологія дуже актуальна у роботі з дітьми груп компенсуючого типу. Вправи покращують розумову діяльність, синхронізують роботу півкуль, сприяють запам'ятовуванню, підвищують стійкість уваги, допомагають відновленню мовленнєвих функцій, полегшують процеси читання і письма [3, с. 112]. Особливо до вподоби дітям ігри «Пальчик-зайчик», «Кулак-ребро-долоня», «Коліно-лікоть» «Малюнок руками і ногами», «Дзеркальне малювання». Кінезіологічні вправи можливо проводити з використанням конструктора-LEGO «Вітрячок», «Піаніно», «Кольорові пальчики», «Синхронні рухи».

Спостереження і досвід показують, що ігри з піском позитивно впливають на емоційне самопочуття дітей. Особливо потрібні такі ігри дітям з проблемами у психічному розвитку, труднощами у спілкуванні, з ознаками агресивності та тривожності. Ефективними є ігри з піском «Побудуй ферму чи зоопарк», «Чарівне коло», «Знаходимо скарби». Заслужовує на увагу малювання кольоровим піском «Пісочний вернісаж» [1, с. 28].

Не слід забувати і про казкотерапію та лялькотерапію. Справа в тому, що діти груп компенсуючого часто важко вступають в контакт з дорослими та однолітками, не проявляють ініціативу у спілкуванні. У лялькотерапії використовуються різні види ляльок: ляльки-маріонетки,

пальчикові ляльки, площинні ляльки, ляльки-рукавички, м'які ляльки. Дуже часто неконтактна, сором'язлива дитина незважаючи на те, що лялька на руці, розглядає її відокремлено від себе. А от казкотерапія сприяє розвитку у дошкільників активності, емоційності, творчості, зв'язного мовлення. Під час інсценування казок головне врахувати індивідуальні особливості дітей: сором'язливим невпевненим дітям краще дати головні «значущі» ролі, а дітям агресивним дати можливість спробувати себе в ролі «добрих» персонажів. Психогімнастичні етюди, побудовані на сюжетах казок, набагато легше виконуються дошкільнятами [1, с. 15].

Арт-терапія – лікування мистецтвом. Переваги цього методу – відносна простота у застосуванні, багатство матеріалів, можливість поєднувати його з будь-якими іншими психотерапевтичними методами. Арт-терапія є засобом вільного самовираження та самопізнання та формує активну життєву позицію і впевненість у своїх силах. Діти з задоволенням малюють свій настрій, мрії та бажання, друзів. Особливо легко їм вдається арт-терапевтична техніка «Колаж».

Зараз діти дуже сучасні і звикли вже до нових технологій, методів та прийомів. Проте, дітей цікавлять ігри виготовлені з підручних матеріалів: шнурування основи мозаїки, перенесення паличками камінців, коркових пробок, рибалка, де діти ловлять не рибок, а кольорові камінчики, гра «баланс», гра «ринг-дінгл».

Таким чином, лише у тісній співпраці всіх учасників освітнього процесу можлива позитивна динаміка у розвитку дітей груп компенсуючого типу. А головне, слід пам'ятати, що не потрібно підганяти дитину під ту чи іншу систему, необхідно систему змінити так, щоб вона сприяла всебічному розвитку дитини [2, с. 110].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Казкотерапія у роботі з дошкільниками / Упоряд. Л. А. Шик, Г. В. Гаркуша, Л. В. Тур, О. А. Рудик. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 240с.
2. Карасьова К. В. / Світ дитячої гри / Катерина Карасьова, Тамара Піроженко. – К.: Шкільний світ, 2010. -128с.
3. Конопляста С. Ю. Логопсихологія /С. Ю. Конопляста /за ред. М. К. Шеремет. – К.: Знання, 2010. – 293с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

А. І. Кравченко

*кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри логопедії
Навчально-наукового інституту фізичної культури
СумДПУ імені А. С. Макаренка*

Гуманізація і гуманітаризація шкільної освіти на сучасному етапі, передбачаючи глибоку перебудову всього змісту навчально-виховного процесу, акцентують увагу на мовній освіті та мовленнєвій підготовці учнів, підвищенні рівня культури українського мовлення. У Державному стандарті початкової загальної освіти в Україні зазначено, що зміна соціальних функцій української мови, надання їй статусу державної спричинилися для переорієнтації мети її навчання, що зміст предмета «Українська мова» повинен будуватися на основі комунікативно – діяльнісного підходу, який передбачає активну участь школярів у навчальному процесі з мови, де особливого значення набувають мовленнєві вміння.

Заїкання є одним із найбільш складних і тривалих мовленнєвих розладів, яким характеризується порушенням темпу та плавності мовлення. Незважаючи на те, що багато аспектів цієї проблеми розробляються давно, вона і на сьогодні залишається досить актуальною.

Протягом багатовікової історії вивчення та лікування заїкання дослідники висловлювали різні погляди щодо сутності цього порушення мовлення, його етіології, методів і прийомів лікування дітей і дорослих.

Проблема заїкання сягає своїм корінням у далеку давнину. Першим це явище розглядав Гіппократ, пізніше Аристотель, потім І. А. Сікорський; В. І. Хмелевський, М. І. Пайкін, М. Є. Хватцев, Л. С. Виготський, Г. А. Волкова, І. Г. Виготська, Д. Б. Ельконін, О. Калугін та інші.

Мета роботи – вивчити проблеми із застосування комплексно

підходу до подолання заїкання у дітей.

Результати досліджень. Навіть у наші дні деякі дослідники фахівці (А. Є. Гусарова (1984); С. А. Ігнат'єва (1986); К. Л. Мачер та І. З. Самосюк: (1989); Р. А. Юрова (1999); А. І. Кравченко (2003); В. О. Кондратенко (2006) не можуть дійти спільного висновку з приводу того, чи є заїкання хворобою або лише мовленнєвою вадою, чи необхідно його «лікувати» або «усувати», де доцільніше лікувати тих, хто заїкається – в медичних закладах або в логопедичних кабінетах системи освіти.

Більшість фахівців у галузі корекційної педагогіки висловлюють думку про необхідність комплексного вивчення та подолання цього мовленнєвого порушення.

Основними завданнями нашого дослідження стали саме такі:

- а) з'ясувати сутність комплексного підходу до подолання заїкання у дітей;
- б) розкрити особливості медичного та медико-педагогічного ходів до подолання порушення;
- в) обґрунтувати роль логопедичних занять по подоланню заїкання та визначити найбільш ефективні корекційно-педагогічні засоби подолання заїкання.

Під сучасним комплексним підходом до подолання заїкання розуміють лікувально-педагогічний вплив на різні аспекти психофізичного стану, що здійснюється різними засобами, методами та кваліфікованими фахівцями (медиками, фізіологами, дефектологами та ін.) [2,17; 3,98].

До комплексу лікувально-педагогічних заходів входять лікувальні препарати та процедури, психотерапія, логопедичні заняття, логопедична ритміка, лікувальна фізкультура, які передбачають:

- ✓ подолання або корекцію судом і супутніх розладів голосу;
- ✓ покращення дихання, моторики та мовлення;
- ✓ оздоровлення і зміцнення нервової системи та організму в цілому;
- ✓ позбавлення дитини від неправильного ставлення до мовленнєвого дефекту, від психологічних нащарувань;
- ✓ перевиховання її особистості та зміна поведінки;
- ✓ соціальну реадаптацію та адаптацію тих, хто заїкається [5, 302-303].

Становленню сучасного комплексного підходу до подолання

заїкання передувала розробка різних методів і шляхів подолання мовленнєвої вади. Недостатня ефективність вищевказаних засобів подолання пояснюється складністю та різноманітністю самого заїкання і низьким рівнем знань про його природу. Аналізуючи існуючі методи подолання заїкання, ми вважаємо за доцільне розглядати їх залежно від характеру засобів впливу, які рекомендуються для того, хто заїкається – медичного або ж медико-педагогічного. В одному випадку, це лікувальні заходи (терапевтичні, ортопедичні, психотерапевтичні), у другому – заходи виховання та навчання (усі дидактичні прийоми) і, нарешті, третьому – різні поєднання лікувального та педагогічного впливу [7, 25].

Н. О. Власова зазначає, що в комплексному підході до терапії заїкання, всі моменти медико-педагогічного методу розробляються у тісній співдружності логопедами, психіатрами, психологами та фізіологами [2, 15]. Цей метод об'єднує логопедичні, педагогічні, медичні заходи, музично-ритмічні заняття, співи, психотерапію та роботу з батьками. Характерною особливістю є те, що мовлення дитини, яка заїкається, розглядається в різних аспектах стосовно її фізіологічного розвитку. У логопедичній роботі велике значення має тісний взаємозв'язок усіх функцій організму, які беруть участь у розвитку особистості.

Усі елементи медико-педагогічного методу становлять єдиний комплекс заходів терапії заїкання, кінцевою метою якого є повна реабілітація дитини, що заїкається. Ця мета включає не лише перевиховання особистості, а й розвиток соціальних взаємовідносин.

Проаналізувавши описані методи, варто розглянути послідовність проведення логопедичної корекції заїкання. Логопедичні заняття проводяться колективно. Спочатку виконуються вправи у вигляді відбитого (повтори) і спільного мовлення в ритмічному і уповільненому темпі; потім тренуються в тому ж темпі в певних завданнях і у відповідях на запитання; зрештою переходять до тренування мовлення в умовах звичайного спілкування [4, 30]. Групові заняття тривають протягом трьох місяців, але інколи пропонують і повторні курси. Уся робота з лікування заїкання, особливо у дітей, має йти паралельно із психотерапевтичним перевихованням особистості. Дуже важливо залучати до цієї роботи батьків і, за наявності несприятливих умов у родині хворого, нормалізувати родинний клімат.

Найважливіша умова правильної мови – це плавний подовжений

видих, чітка й ненапружена артикуляція. Мовне дихання в більшості своїй керований процес. Кількість повітря, що видихається, і сила видиху залежить від волі людини і направленості вимови.

Самим ефективним є діафрагмально-реберне дихання. Перед початком мови вдихають повітря не носом, а злегка розтуленим ротом (легка посмішка). Це дає змогу набрати в легені більшу повітря і зняти м'язову напругу. Ось чому так корисно початком промови трохи посміхнутися.

Контролювати мовне дихання допомагає власна долоня покладена на місце діафрагми, тобто між грудною клітиною та животом. При вдиху стінка живота піднімається, нижня частина грудної клітини розширюється. Вдих – короткий. Видих – довгий і плавний. Інтервал між вдихами – 2 секунди. Правильне мовне дихання, чітка, напружена артикуляція – основа для звучного голосу. Тренування довготривалого мовного видиху проводиться спочатку на звуках, пізніше на словах, а тоді – на фразах.

М. О. Баранова та Т. К. Михайлова зазначають, що вивчення логопедичних вправ із заїкуватими дітьми починалося з опанування елементів артикуляційної гімнастики та спеціальних вправ, спрямованих на вироблення навичок довільної релаксації м'язів обличчя й артикуляційного апарату [1, 23]. Вони сприяли покращенню плавності мовлення, так і нормалізації звуковимови.

При лікуванні заїкання застосовується медикаментозна терапія цілеспрямованої дії, а саме амедин, препарат холінолітичного ряду який усуває судомні порушення мовленнєвого дихання в результаті ослаблення спазму гладкої мускулатури бронхів, та препарат елатін, який дозволяє досягти релаксуючого ефекту [4, 29].

Медикаментозне лікування заїкання є важливим компонентом комплексного методу, оскільки в комплексі з іншими лікувальними компонентами воно дає позитивний терапевтичний ефект, є підґрунтям для ефективної логопедичної роботи і тими, хто заїкається.

На основі вищесказаного можна зробити такі **висновки**:

1. Комплексне застосування різних методів при заїканні сприяє корекції заїкання, а також оздоровлює і зміцнює весь організм.

2. Корекція заїкання – це складне завдання, яке вимагає вмілого поєднання логопедичних занять, а також співдружній роботі батьків і вчителів.

Таким чином, слід зазначити, що сутність методів є переконливим доказом того, що постановка і вирішення даного завдання правомірні в усіх аспектах психологічному, педагогічному та методичному. За допомогою комплексного підходу здійснюється лікувально-педагогічний вплив на різні аспекти психофізичного стану. Застосування ефективних засобів та методик цілеспрямовано впливають на основні патологічні ланки даної мовленнєвої вади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова М. А., Михайлова Т. К. *Медико-педагогическая характеристика заикающихся детей дошкольного возраста и принципы коррекционной работы с ними* // Клиника и терапия заикания: Сб. научн. трудов / Под ред. акад. АМН СССР Г. В. Морозова. - М.: Медицина, 1984. - С.27-34.
2. Власова Н. А. *Комплексный медико-педагогический подход к проблеме заикания* // Клиника и терапия заикания: Сб. научн. трудов / Под ред. акад. АМН СССР Г. В. Морозова. - М.: Медицина, 1984. - С.10-18.
3. Волкова Г. И. *Игровая деятельность в устранении заикания дошкольников*. - М.: Просвещение, 1983. - 144 с.
4. Драпкин Б. З., Полякова Н. Е. *Заикание, его лечение и профилактика* // Фельдшер и акушерка. - 1969. - №2. - С. 28-34.
5. *Логопедия: Учебник для студентов-дефектологов факультет пед.вузов* / Под ред. Л. С. Волковой, С. Н. Шаховекой. -] Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998.: - 680 с.
6. Ляпидовский С. С., Баранова. П. О *некоторых вопросах клинического изучения заикания* // Очерки патологии речи и голоса. - Вып. 2. - М., 1963 - С. 8-18.
7. Хватцев М. Е. *Заикание недуг устранимый*. - Л.: Медицина, 1972. 67с.

ХАРАКТЕРИСТИКА ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

І. В. Кравченко

викладач кафедри логопедії, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Гра як провідна діяльність дітей має свої особливості. Виникнувши в ранньому дитинстві на підставі наслідування й маніпулятивних дій з предметами, вона протягом дошкільного періоду стає для дитини формою активного творчого відображення її життя. Гра, як і будь-яка інша людська діяльність, має суспільний характер, і її вможливають комплексні дії, до складу яких входить і мовлення. Відтворюючи у діях і мовленні життя дорослих, дитина емоційно відгукується на нього, оперує знаннями, уточнює і збагачує їх, завдяки чому гра сприяє розвитку її пізнавальних можливостей і моральних якостей.

У організованому дитячому колективі гра сприяє вихованню і навчанню, різнобічному розвитку дитячої особистості. Завдяки грі відбувається фізичний, розумовий і моральний розвиток дитини, поглиблюються її пізнавальні процеси: сприймання, пам'ять, увага, мислення і мовлення [2].

Гра вчить дитину жити та працювати в колективі, виховує патріотичні почуття, організаторські здібності, волю, дисципліну, наполегливість, ініціативність [1].

Для дітей-дошкільників, які мають різні мовленнєві вади, ігрова діяльність зберігає своє значення як необхідна передумова різнобічного розвитку особистості. Проте недоліки звуковимови, недостатньо чітке сприйняття звукового образу слів, обмеженість словника, повна або часткова відсутність граматичних форм, а також зміни темпу мовлення, його плавності – все це, різною мірою притаманне дітям-логопатам, впливає на їх ігрову діяльність, зумовлюючи певні поведінкові особливості, що відзначаються під час гри.

Діти з порушеннями мовлення нерідко зазнають труднощів у разі необхідності швидкої зміни динамічного стереотипу, тому під час ігор

вони не можуть одразу переключатися з одного виду діяльності на інший. Такі діти зі зниженою активністю кори головного мозку, схильні до гальмівних процесів, виявляють нерішучість, млявість, їх рухи скуті, вони швидко втомлюються. Дітям з підвищеною збудливістю бракує зосередженості, уваги та наполегливості, коли треба довести гру до кінця. Неврівноваженість, руховий неспокій, метушливість у поведінці, мовленнєва втома ускладнюють їх залучення до колективних ігор.

Так, наприклад, діти із складними формами функціональної дислалії, з ринолаліями та дизартріями нерідко втрачають здатність до спільної діяльності з однолітками під час гри частіше через хибну звуковимову, невміння висловити свою думку, страх видатися смішними, хоча правила і зміст ігор їм доступні. Ослаблення умовнорефлекторної діяльності, повільне утворення диференціювань, нестійкість пам'яті ускладнюють залучення цих дітей до колективних ігор. Розлади загальної та мовленнєвої моторики, особливо у дизартриків, спричиняють швидку втомлюваність [3].

Для дітей з алалією, у яких нерідко відзначається і значна затримка інтелектуального розвитку, зміст і правила багатьох ігор протягом тривалого часу залишаються недоступними. Ігри таких дітей одноманітні та мають наслідувальний характер. Частіше вони перекладають іграшку з руки в руку, крутять її, роздивляються, не вдаючись до ігрових дій з нею. Машинку довго і безцільно возять, з ляльки знімають одяг, а потім кидають її, кубики розсипають або безладно нагромаджують один на одний, тобто їх дії з іграшками не мають розгорнутого ігрового характеру. У колективі зі здоровими однолітками діти означеної категорії тримаються осторонь або, граючи разом з іншими дітьми, виконують тільки другорядні ролі, не вибудовують словесних взаємин. Гра проходить без задуму, і дії її учасників часто видаються йому незрозумілими.

Навіть у подальшому, коли дитина на логопедичних заняттях накопичує певний запас слів і набуває навичок фразоутворення, під час гри ці навички вона самотійно не використовує, слово вживає в основному для називання предметів за відсутності назв дій з ними.

По-іншому поведуться під час гри заїкуваті дошкільнята. Гра спричиняє ускладнення тоді, коли заїкання супроводжується болісними переживаннями, страхом мовлення. Ці боязкі діти, не вірять у свої сили, не вміють визначити мету гри. Вони частіше

прагнуть бути глядачами, або обирають для себе другорядні ролі. Із посиленням заїкання діти стають більш замкнутими, просто відмовляються від ігор з однолітками. Іноді трапляється, що заїкуваті дошкільнята під час ігор виявляли занадто бурхливу фантазію, відрізнялися резонерством, некритичністю до своєї поведінки.

Заїкуваті діти різного віку неоднаково ставляться до колективу гравців. 4-5-річні віддають перевагу підгрупами з 2-3 осіб, але кожен грає по-своєму, забуваючи про товаришів. Вони поведуться так, як діти молодшого віку з гарним мовленням. Під час колективних ігор вони виконують другорядні ролі з однотипними діями: касир мовчки відриває квитки, няня годує дітей тощо. Діти рідко вступають у конфлікти через вибір ролей, самі їх не розподіляють.

Приблизно третина заїкуватих дітей у віці 5-6 років може брати участь у колективній грі, більшість дітей люблять грати на самоті, про що свідчить помітний вплив заїкання. Заїкуваті діти можуть грати в одну гру від кількох хвилин до 20 хв., у їхній грі переважає процесуальна складова, діти погано відокремлюють правила гри від конкретних ігрових ситуацій.

Ставлення 6-7-річних заїкуватих дітей до колективу гравців-однолітків визначається накопиченням життєвого досвіду, появою нових і відносно більш стійких інтересів, розвитком уяви та мислення. Їхні ігри більш змістовні, різноманітні за сюжетом і формою. У колективній грі, в іграх у підгрупах, бере участь переважна більшість дітей, але майже їх п'ята частина хоче грати на самоті. Це замкнуті, дещо пасивні діти, вони погано витримують тривале перебування в колективі й участь у спільних іграх; краще працюють в одноманітних умовах, швидко засвоюють стереотипи рухів і мовленнєвого супроводу [3].

У цілому для заїкуватих дітей віком 4-7 років характерна несформованість навичок колективного спілкування і ставлення до ігрового колективу однолітків. Ці особливості зумовлюють недорозвинення суспільної поведінки заїкуватих дітей. Відомо, що вже діти дошкільного віку, зокрема й заїкуваті, під час окремих ігор демонструють зразки суспільної поведінки. Йдеться про об'єднання за ігровими інтересами, на відміну від стійких ігрових колективів на засадах дружби та симпатії один до одного.

Отже, гра стає засобом виховання дітей за цілеспрямованого керівництва, і цю її властивість можна використовувати у

логопедичній роботі із дітьми, які мають порушення мовлення. У процесі ігрової діяльності природно, тонко й ненав'язливо формується їх поведінка і коригується мовленнєва функція. Виправляється не власне мовленнєва вада, а розвивається мовленнєва діяльність у структурі ігрової й у зв'язку з нею.

СПИСОК ВИКОРИСТНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. *Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник.* – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 256 с.
2. Кутепа С. Г. *Розвиток мовлення / С. Г. Кутепа, О. А. Шевцова.* – Вид. група «Основа», 2008. – 222 с.
3. *З Рождественская В. И. Игры и упражнения для исправления заикания / В. И. Рождественская, А. И. Павлова.* – К.: Радянська школа, 1987. – 96 с.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ НЕВРОТИЧНОГО ТА ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ В ПРАКТИЦІ РОБОТИ З КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ

Ю. О. Крикуненко

*учитель-логопед логопедичного пункту управління освіти та науки
Сумської міської ради при КУ ССШ № 29*

Протягом останніх років спостерігається збільшення кількості дітей із мовленнєвими особливостями, які потребують допомоги логопеда. Серед них велика чисельність порушення звуковимови, які спричинені як функціональним характером, так і органічним. Основною причиною формування неправильного мовлення у дітей є рухові порушення артикуляційного апарату. У зв'язку з цим виникла необхідність використовувати масаж артикуляційного відділу у практиці роботи логопеда.

Масаж – це один з найдавніших та найефективніших лікувальних заходів. Теоретичне обґрунтування необхідності логопедичного масажу у комплексній корекційній роботі зустрічається в Архіпової О. Ф., Ейдінової Б., Мастюкової Є. М., Правдіної О. В., Семенович К. А. та багатьох інших авторів.

Логопедичний масаж – активний метод механічного впливу, який змінює стан м'язів, нервів, кровоносних судин і тканин периферичного мовного апарату. Логопедичний масаж являє собою одну з логопедичних технік, що сприяють нормалізації вимовної сторони мовлення і емоційного стану осіб, які страждають мовними порушеннями.

Масаж використовується при дизартрії (є порушення тону м'язів), в тому числі і її стерті форми, заїкання, а також порушення голосу.

Масаж надає сприятливий фізіологічний вплив на організм, покращує секреторну функцію шкіри, активізує її лімфо-і кровообіг. А отже, покращує її живлення, підвищує обмінні процеси. Під впливом масажу капіляри розширюються, збільшується газообмін між кров'ю і тканинами (киснева терапія тканин). Ритмічні масажні рухи полегшують просування крові по артеріях, прискорюють відтік венозної крові. Масаж надає рефлекторну дію на всю лімфатичну систему, покращуючи функцію лімфатичних судин. Істотно змінюється під впливом масажу стан м'язової системи. В першу чергу підвищуються еластичність м'язових волокон, сила і обсяг їх скоротливої функції, працездатність м'язів, відновлюється їх активність після навантаження. Диференційоване застосування різних прийомів масажу дозволяє знизити тонус при спастичності м'язів, і навпаки, підвищити його при м'яких парезах артикуляційної мускулатури. Це допомагає формуванню і здійсненню активних довільних, координованих рухів органів артикуляції. Між силою впливу при масажі і відповідною реакцією організму існує складна залежність. При легкому, повільному погладженні знижується збудливість масажованих тканин.

Таким чином, логопедичний масаж надає загальний позитивний вплив на організм в цілому, викликаючи сприятливі зміни в нервовій і м'язових системах, що грають основну роль в мовноруховому процесі.

Основними завданнями логопедичного масажу є:

- ✓ нормалізація тону м'язів артикуляційного апарату (у більш важких випадках – зменшення ступеня прояву рухових дефектів артикуляційної мускулатури: спастичного парезу, гіперкінезів, атаксії, синкінезії);
- ✓ активізація тих груп м'язів периферичного мовного апарату, у яких була недостатня скоротлива здатність (або включення в процес артикулювання нових груп м'язів, до цього бездіяльних);

- ✓ стимуляція пропріоцептивних відчуттів;
- ✓ підготовка умов до формування довільних, координованих рухів органів артикуляції;
- ✓ зменшення гіперсаливації;
- ✓ зміцнення глоткового рефлексу;
- ✓ афферентація в мовні зони кори головного мозку (для стимуляції мовного розвитку при затримці формування мовлення).

Протипоказання для проведення масажу є інфекційні захворювання (у тому числі ГРВІ, грип), захворювання шкіри, герпес на губі, стоматит, кон'юнктивіт. З великою обережністю слід застосовувати масаж у дітей з еписиндромом (судоми), особливо, якщо дитина плаче, кричить, виривається з рук, у нього «синіє» носогубний трикутник або відзначається тремор підборіддя.

Застосування логопедичного масажу дозволяє значно скоротити час корекційної роботи, особливо над формуванням вимовної сторони мови. Завдяки використанню цього методу механічного впливу, який призводить до поступової нормалізації м'язового тону, формування нормативного вимовляння звуків може відбуватися в ряді випадків спонтанно. У тому разі, якщо учень має виражену неврологічну симптоматику (яка присутня при дизартрії), тільки використання логопедичного масажу, особливо на початкових стадіях корекційної роботи, може забезпечити позитивний ефект. Таким чином, логопедичний масаж надає загальний позитивний вплив на організм в цілому, викликаючи сприятливі зміни в нервовій і м'язовій системах, що грають основну роль в мовноруховому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гревцева Е. В. Логопедический тренинг / Е. В. Гревцева. – СПб : СпецЛит, 2002. – 144 с.
2. Дедюхина Г. В. Логопедический массаж и лечебная физкультура с детьми 3-5 лет, страдающими детским церебральным параличом / Г. В. Дедюхина, Т. А. Яньшина, Л. Д. Могучая : [учеб.-практ. пособие для логопедов и мед. работников]. – М. : «ГНОМ и Д», 2000. – 32 с. – («В помощь логопеду»)
3. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу / Ю. В. Рібцун. – Х. : Вид. група „Основа”, 2013. – 239 [1] с. – (Серія «Професійний довідник»).
4. Чиркина Г. В. Дети с нарушением артикуляционного аппарата / Г. В. Чиркина. – М. : Педагогика, 1969. – 114 с.

НАДАННЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

О. В. Ласточкіна

*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри логопедії,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка*

Логопедичний супровід у Сполучених Штатах Америки, як і в Україні, організовується в медичній, освітній ланках та в мережі реабілітаційних центрів.

Логопедична допомога надається одразу після народження. Розпочинається вона в медичних закладах саме з опікування недоношених дітей у кімнатах інтенсивної терапії та новонароджених, у яких було діагностовано вроджені хвороби, пологові травми та інші ускладнення.

Основним завданням логопеда у процесі супроводу новонароджених є створення основи правильного годування, розвитку, навчання батьків та молодшого медичного персоналу компенсаторним методам, що необхідні для забезпечення виживання, подальшого росту та розвитку таких дітей. Наприклад, визначення оптимального рівня освітленості біля ліжка новонародженого, нейтралізація шуму, запахів, навчання спеціальному положенню малюка для забезпечення максимально безпечного годування. Оптимальні рекомендації, що надає логопед, відповідають клінічним та стандартизованим формам обстеження щодо оцінювання структури обличчя та органів ротової порожнини, тону м'язів, стану дискомфорту при годуванні та інше.

Окрім логопеда, до команди, яка супроводжує новонароджену дитину та плідно співпрацює з її сім'єю для забезпечення максимального успіху в розвитку, належать дитячі лікарі, молодший медичний персонал, кінезіологи, лікарі з лікувальної фізичної культури та інші спеціалісти.

На етапах раннього розвитку (від народження і до трьох років), у випадках виявлення порушень мовленнєвого розвитку логопедичний супровід здійснюється вдома, оскільки, згідно законодавства, професійна допомога дітям віком до 3-х років повинна надаватися в їх

природньому оточенні. Логопедична допомога здійснюється згідно етичного кодексу Національної асоціації логопедів США, що зобов'язує спеціалістів обов'язково враховувати усі запити, потреби сім'ї та найефективніші шляхи сприймання сім'єю наукової інформації, а також враховувати культурні особливості й установки на виховання дітей. Згідно Кодексу, умови раннього логокорекційного втручання повинні спиратися на результати наукових досліджень, практичний досвід та клінічну модель нормального розвитку дитини; також обов'язковим принципом роботи, за Кодексом, є участь логопеда у командній роботі інших дотичних до загальної проблеми спеціалістів.

Отримання логопедичних послуг для дітей-логопатів після трьох років можливе у спеціальних дошкільних групах при загальноосвітніх школах за місцем проживання, оскільки державної системи дошкільних навчальних закладів у США не існує. Логопед надає допомогу так само разом із іншими спеціалістами – психологами, педіатрами, лікарями ЛФК та іншими фахівцями.

До таких груп одночасно зараховують дітей із тяжкими порушеннями мовлення первинного та вторинного ґенезу, оскільки провідною освітньою тенденцією у США є інклюзивне навчання. Це можуть бути діти з малим словниковим запасом внаслідок педагогічної занедбаності, з загальним недорозвитком мовлення, затримкою мовленнєвого розвитку чи труднощами соціальної комунікації (РДА), немовленнєві діти з потребами альтернативної комунікації (жести, картинки, комп'ютерні програми), діти з ранніми ознаками щодо ризику виникнення порушень письма та читання.

Якщо отримання логопедичної допомоги при школі не можливе за певних причин, держава виплачує обов'язкову медичну страховку для оплати логопедичних послуг вдома.

Після виповнення дитині п'яти років її переводять до підготовчого класу, де вона навчається зі своїми однолітками з нормою психофізичного розвитку.

Через рік дитину переводять до першого класу. Діти-логопати як первинного, так і вторинного ґенезу навчаються або у масових класах, або у спеціальних класах для «особливих» дітей, адже кількість спеціальних шкіл для осіб із особливостями психофізичного розвитку в США дуже мізерна.

Логопедичний супровід здійснюється в усіх ланках шкільної освіти.

На початку шкільного навчання логопедом за проханням батьків, учителів або за спрямуванням педіатра проводиться обстеження першокласників. За його результатами складається індивідуальний план навчання мета й завдання якого щорічно поновлюються згідно досягнутих успіхів. В індивідуальному плані до діагностичних даних щодо стану мовлення додаються також дані інших спеціалістів. Раз на рік проводиться зустріч батьків із усіма спеціалістами та керівництвом закладу для обговорення індивідуального плану, шляхів, методів роботи; колективно приймається єдине рішення, згідно якого робота продовжується далі.

Повторне обстеження проводиться через три роки; за його результатами дитина або продовжує отримувати допомогу, або її знімають із обліку.

Форми організації корекційної роботи такі ж самі, як на українських логопедичних пунктах: фронтальні, підгрупові та індивідуальні заняття.

Для дітей шкільного віку офіційно організовується також приватна логопедична допомога у вигляді індивідуальних занять.

Отже, у системах логопедичної допомоги в США та Україні наявні помітні відмінності. Ці відомості сприяють підвищенню інтересу українських фахівців до інших систем логопедичного супроводу та збагаченню їх методичних знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бруно Е. В. Система логопедической помощи в США / Е. В. Бруно. – Актуальные проблемы логопедии: сборник научных трудов. – Саратов: Издательство «Наука образования», 2013. – С.11-15.
2. Михайлина-Джонсон О. Ю. Система оказания логопедической помощи детям от рождения до окончания среднеобразовательных учреждений в США / О. Ю. Михайлина-Джонсон. – Сборник Всероссийской научно-практ. конф. «Проблемы речевого онтогенеза и дизонтогенеза» (г. Саратов, СГУ им. Н. Г. Чернышевского) / Науч. ред. В. П. Крючков. – Саратов: Изд-во «Саратовский источник», 2017. – С.77-15.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ І КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ ЗВУКОВИМОВИ ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ

О. В. Лопатка

учитель-логопед Сумського ДНЗ № 7 «Попелюшка» м. Суми

Корекційно-розвивальна робота з дітьми з вадами мовлення передбачає формування вмінь вправно, координовано володіти артикуляційним, дихальним, голосовим апаратами, чітко вимовляти та розрізняти звуки, відтворювати складову структуру слів, добирати відповідні слова і граматично правильно будувати речення та зв'язні висловлювання. Як свідчить практика, ефективність такої роботи можлива лише за умови комплексного підходу, де значне місце відведено заняттям з логоритміки. Логопедична ритміка є однією з форм кінезотерапії, спрямованої на подолання мовленнєвих порушень шляхом розвитку, виховання та корекції рухової сфери. Вона поєднує низку вправ, завдань, ігор, що поєднують музику і рухи, музику і слово, музику, слово і рухи.

Сучасні комп'ютерні технології дають змогу логопедам використовувати різноманітні форми та методи логопедичної ритміки. Рухові, мовленнєві та дихальні вправи, пальчикові та рухливі ігри, вправи на розвиток уваги та пам'яті, прості танцювальні рухи у супроводі ритмічної декламації, артикуляційні гімнастики, віршовані тексти, що супроводжуються рухами для релаксації, сприяють формуванню у дитини впевненості у собі, розвитку її мислення та комунікативних якостей.

Для розвитку творчого потенціалу, ефективною корекції різноманітних мовних і немовних порушень у дітей-логопатів рекомендується використовувати: *музикування* (вокальне і інструментальне), *мовно-рухові ігри та вправи* (дихально-артикуляційний тренінг, ігровий масаж і пальчикову гімнастику, мовні ігри та рольові вірші), *танцювально-ритмічні ігри та вправи* (ігрогімнастику, ігроритміку), *емоційно-вольовий тренінг, креативний тренінг*.

Вокальне музикування включає використання ігор з розвитку голосового апарату, звуконаслідувальні ігри зі співом, фонопедичні вправи, пісенний фольклор, спів з рухом і тональним акомпанементом.

Великий інформаційний потік мережі інтернет дають змогу педагогам використовувати на заняттях картинки, відео ігри анімаційні фільми. На своїх заняттях я використовую відео ігри та вправи *логоритмічного* змісту: звуконаслідувальні ігри зі співом «В гості до мушки» [1], «Чух – чух» [2]. При повторному перегляді діти ритмічно повторюють звук «з» «ч», поступово вивчають саму пісеньку. Доречно провести бесіду за змістом цього мультфільму.

Для розвитку інтонаційного і фонематичного слуху рекомендую гру «Послухай і заграй» [3], відтворити звуки на металофоні. Відео ігри під час співу допомагають дітям зрозуміти значення слів, полегшують процес їхнього запам'ятовування. Наприклад, гра «Музична абетка» [4] дає змогу за допомогою пісні та ілюстраціям розширювати словник словами на заданий звук, розвивати ритмічний слух.

Складовою логоритміки є спів з рухом і тональним акомпанементом. Поєднання мовлення з рухами створюють стійкий зв'язок важко диференційованих рухів артикуляційного апарату та рухів загальної та дрібної моторики. Саме тому, спів з рухами в захопливій формі дає змогу розв'язати завдання, як музичного характеру, так і завдання з розвитку мови та корекції мовленнєвих порушень.

Інструментальне музикування є основою формування ритмічних навичок гри на різні музичних інструментах та їх заміниках. З їх допомогою можна озвучувати тексти, ритмічно і мелодійно супроводжувати літературні тексти.

Ритмодекламація з інструментами невідемна складова *логоритміки*. Для читання віршів на фоні ритмічного чи музичного супроводу рекомендуються вірші на фоні українських народних дитячих пісень: «Сорока-ворона», «Кумо, кумо, що варила?», «Квочка», «Ой на горі жито», «Галя по садочку ходила», «Тук, тук, чобіток», «Диби-диби», «Господарство», «Гоп, скок», «Бім-бо», «Ходить сорок», «Ой, ну, люлі, коточок», «Мир миром», «Іде, іде дід, дід», «Танцювала риба з раком».

Мовно-рухливі ігри та вправи передбачають розвиток координаційно-регулювальних функцій мови та руху. Важливо використовувати на заняттях дихально-артикуляційний тренінг, ігровий масаж і пальчикові гімнастики [5], мовні ігри та рольові вірші [6].

Тацювальньо-ритмічні вправи є основою для розвитку почуття ритму та рухових здібностей, що дозволяють вільно і красиво виконувати узгоджені з музикою рухи, завдання та ігри.

Ігровоїмнастика дозволяє регулювати м'язів тонус, включає ігри та вправи для розвитку координації, просторового орієнтування, усвідомлює схеми власного тіла. Під час виконання ігровитмічних комплексів використовують жести рук, рухи тіла, що супроводжуються звуком (плесканням, клацанням, притупуванням, брязкальця, камінчики, кубики) [7]

Емоційно-вольовий тренінг містить вправи, що мають на меті вербальне та невербальне вираження основних емоцій, етюди на розвиток міміки, пантоміміки, релаксаційні вправи

Креативний тренінг сприяє розвитку швидкості, гнучкості та оригінальності мислення. Спираючись на музичні враження, діти створюють пластичні, графічні та словесні образи, музично-мовні казки за допомогою жестів, що супроводжуються звуками, рухами, музикальними імпровізаціями [8].

Однією з вимог логоритміки є її тематична цілісність. У своїй практиці відео ігри логоритмічної спрямованості я, добираю відповідно до лексичної теми, віковому та інтелектуальному розвитку дитини.

Досвід роботи свідчить, що використання різноманітних логоритмічних засобів у поєднанні з ІКТ позитивно впливають на загальний розвиток дітей і є невід'ємним допоміжником у корекційно-відновлювальній роботі. Ці ігри та вправи розвивають рухові уміння, пізнавальні здібності вихованців, сприяють творчому самовираженню дітей, а також урізноманітнюють освітній процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Електронний доступ: https://www.youtube.com/watch?v=8UFCxMh_5q8
2. Електронний доступ: https://www.youtube.com/watch?v=Gkzi_kAe6a4
3. Електронний доступ: <https://www.youtube.com/watch?v=lo0e12RJKmE>
4. Електронний доступ: <https://www.youtube.com/watch?v=HyjS9zCWk40>
5. Електронний доступ: <https://www.youtube.com/watch?v=9L1GZUHbi9o>
6. Електронний доступ: <https://www.youtube.com/watch?v=bCOPVIIyEVU>
7. Електронний доступ: <https://www.youtube.com/watch?v=k7N25KE7ydk>
8. Електронний доступ: <https://www.youtube.com/watch?v=S9xtGDBZkyE>

ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ: ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ У ФРАЗОВОМУ МОВЛЕННІ

А. О. Люта

вчитель-логопед;

І. М. Богатчук

вчитель-логопед

дошкільний навчальний заклад № 25 «Білосніжка» м. Суми

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено перелік знань, вмінь та навичок дитини у межах освітньої лінії «Мовлення дитини» з урахуванням компетентнісного підходу, що вимагає від вихователів та вчителів-логопедів пошуку нових форм, методів, технологій мовленнєвого розвитку [1, с. 303].

Проблема вивчення особливостей граматичного ладу мовлення, а саме, вживання прийменників у мовленні дітей досліджувалась у науково-методичній літературі у декількох аспектах: у лінгвістичному аспекті (О. М. Корнєв, О. О. Леонтьєв), у лінгводидактичному аспекті (А. М. Богуш, Н. В. Гавриш), у логопедичному (Р. Є. Левіна, Н. С. Жукова) та психологічному (Д. Б. Ельконін, О. М. Шахнарович) [2, с. 19]. Однак, вона залишається перспективною для подальшого вивчення, розробки рекомендацій та напрацювання дидактичних матеріалів для навчання дітей.

Мета полягає у розробці дидактичного матеріалу, який буде стимулювати дітей із мовленнєвими порушеннями в засвоєнні прийменників у зв'язному мовленні.

На даний час дуже великою проблемою є правильне вживання прийменників дітьми, які мають мовленнєві порушення. В нормі дитина 6-річного віку повинна вживати в активному мовленні понад 17 прийменників, але діти з мовленнєвими порушеннями прийменники вживають або з помилками, або вони взагалі відсутні в мовленні [3, с. 24]. Тому ми розробили посібник «Знайомство з прийменниками –

легко і цікаво!», який направлений на засвоєння дітьми прийменників та використання їх в активному мовленні.

Методичний посібник складається з 2 розділів, а саме, з теоретичної та практичної частин. У теоретичній частині «Знайомство з прийменниками – легко і цікаво!» розкриваються науково-методичні аспекти з формування вмінь дітей використовувати прийменники у мовленні. Практична частина складається з 3 альбомів: «Розумникам і розумничкам», «Веселий ланцюжок», «Мозаїка пригод».

Метою створення альбомів є: вправляти дітей у правильному вживанні прийменників у мовленні, вчити узгоджувати прийменники з різними частинами мови, складати речення та описові розповіді з використанням прийменників; розвивати дрібну моторику пальців рук, пам'ять, увагу, мислення, уяву; виховувати допитливість, спонукати до зв'язного мовлення.

«Розумникам і розумничкам»

Хід гри (I варіант). Логопед пропонує дитині послухати віршик та почувши заданий прийменник плеснути у долоні.

Хід гри (II варіант). Логопед пропонує дитині повторити речення за зразком, наголошуючи на правильному вживанні прийменника.

Хід гри (III варіант). Логопед пропонує дитині самостійно скласти речення за картинкою, вживаючи прийменники.

«Веселий ланцюжок»

Хід гри (I варіант). Логопед запрошує дитину розглянути картку із зображенням героя та описати його пригоди.

Хід гри (II варіант). Логопед запрошує до гри 2-3 дітей, роздає кожному фішки. Діти по черзі кидають кубик та відповідно до кількості ходів ставлять фішку під картинкою і описують її.

«Мозаїка пригод»

Хід гри (I варіант). Для зацікавлення та активізації уваги дітей логопед зачитує вірш і знайомить з сюжетною картиною. Потім пропонує дітям розмістити подані об'єкти на панно відповідно до зразка сюжетної картини. Під час виконання завдання акцентуємо увагу на складанні дитиною речення з правильним вживанням прийменників.

Хід гри (II варіант). Логопед викладає у довільній формі об'єкти на панно, а потім пропонує порівняти зі зразком та виправити неточності. При цьому звертається увага на побудову речення, правильне вживання прийменників та узгодження їх з іменниками.

Хід гри (III варіант). Логопед пропонує дітям поглянути на панно, розглянути об'єкти та скласти описову розповідь. При цьому ставить відкриті питання, спонукає до фантазування.

Отже, матеріал посібника може бути використаний у роботі з дітьми різного віку, з різними вадами мовлення, різними рівнями розвитку та підготовки на індивідуальних, підгрупових та фронтальних заняттях.

Представлені в посібнику дидактичні ігри можуть бути використані в логопедичній роботі не тільки для засвоєння прийменників, а й для формування всіх лексико-граматичних та фонетичних категорій, розвитку пам'яті, мислення, уваги, пізнавальних здібностей та зорово-просторових уявлень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Горох Г. В. Методика роботи над уживанням прийменників у мовленні старших дошкільників : Збірник наукових праць / Г. В. Горох. – Випуск 7. – Запоріжжя, 2011. – С. 303-306.*
2. *Крутій К. Л. Формування граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку / К. Л. Крутій. – Запоріжжя, 2004. – 64 с.*
3. *Федорова О. М. Особливості розуміння та використання прийменників просторового значення учнями з мовленнєвими вадами / О. М. Федорова. Початкова школа. / – 2007. – № 3. – С. 24 – 25.*

ЗАСТОСУВАННЯ МНЕМОТЕХНІКИ У ЛОГОПЕДИЧНИХ ІГРАХ-ПОСІБНИКАХ. ДИДАКТИЧНА ГРА-ПОСІБНИК ДЛЯ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ «БУДИНОК ЗВУКІВ»

І. С Моргун

*учитель-логопед Комунальної установи Білопільської районної ради
«Інклюзивно – ресурсний центр»*

Збільшення числа дітей з порушеннями мовлення - реалії сьогодення. Надання їм необхідної корекційної допомоги – одне із найважливіших завдань освіти. Особливої важливості це набирає в дошкільному віці. Саме цей період є найбільш ефективний та

продуктивний для корекційної роботи. Для ефективності логопедичної роботи з навчання, виховання, корекції та профілактики мовленнєвих порушень дітей має особливе значення використання різних дидактичних посібників, у яких широким спектром застосування.

Одним із завдань мовленнєвого розвитку дошкільника-логопата є робота над автоматизацією вимови звуків, розвитком фонематичного сприймання, що має свою особливу складність у засвоєнні. Такі складнощі може допомогти вирішити застосування елементів мнемотехніки [3, с. 28-34].

«Ніщо не залишається нерухомим, непіддатливим, а завжди може бути досягнуто, змінюватися на краще, аби були здійснені відповідні умови» І. Павлов [1, с. 3].

Дидактична гра-посібник «Будинок звуків»

Мета: автоматизація, диференціація звуків в словах (твердий-м'який, дзвінкий-глухий), вправлення у правильній звуковимові, виділення місця знаходження звука в слові (на початку, по середині, в кінці слова)

Опис посібника

Дидактичний посібник складається з карток (розмір А 4) по кількості звуків з зображенням будинків звуків різного кольору (мнемотехніка/аналогія за кольором) на яких є віконця для карточок, різних за формою (мнемотехніка/аналогія за формою) та карточок, на яких є зображення предметів на звук, який закріплюється з невеликими піктограмами, що символізують даний звук. Малюнки-слова на карточках з різним місцезнаходженням звука в слові. Карточки за формою та кольором будинка звуків та віконець. (Н-д: звук [С] синього кольору, символ звуку – насос, звук [З] – зеленого, символ звуку - комар)

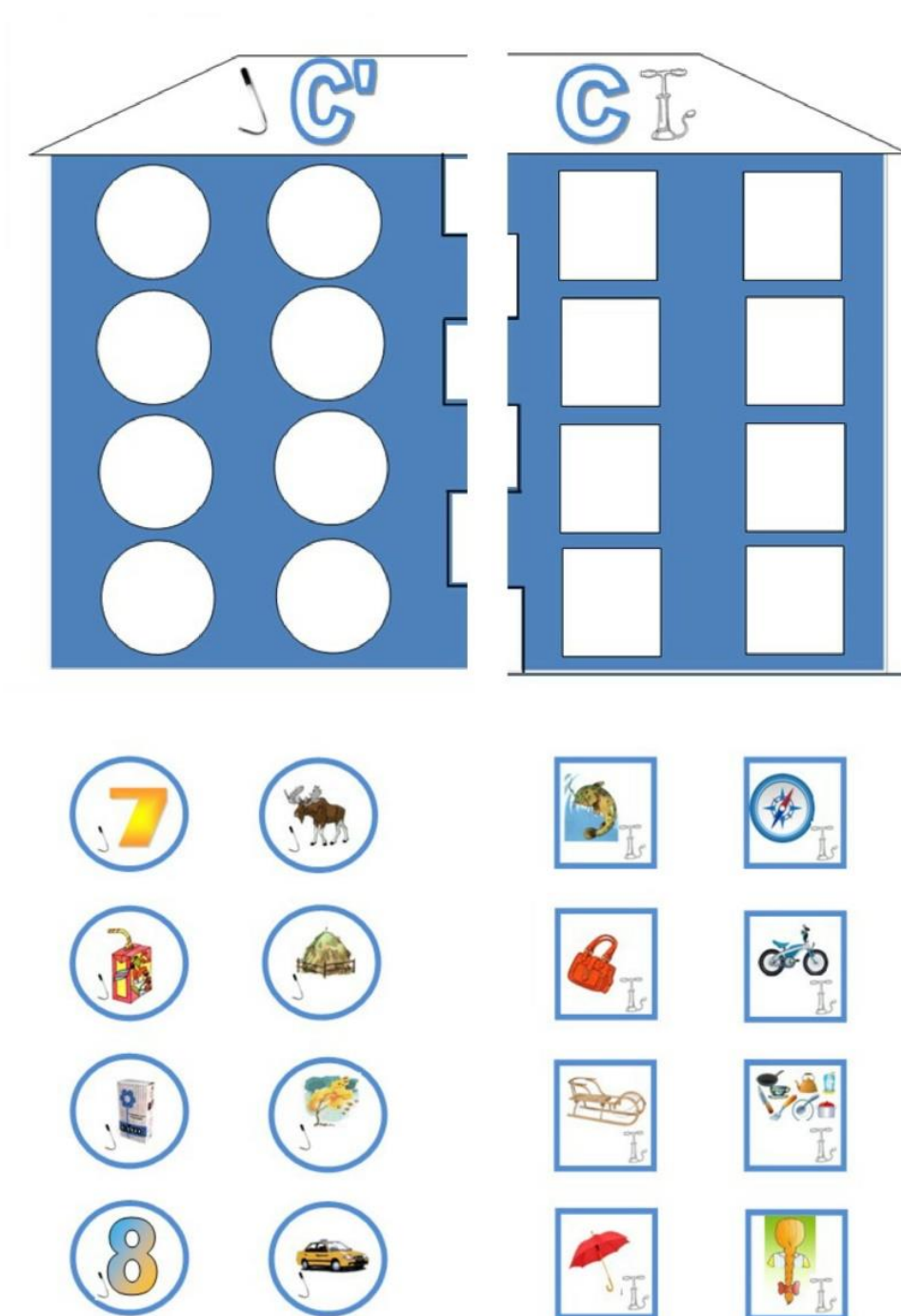
Гра «Хто в будиночку живе?»

Мета: закріплення звука в слові, розвиток пізнавальної активності, швидкості реакції, зорової пам'яті, уваги.

Для гри потрібні картки та звукові будинки.

ІІ варіант Звукові будинки розміщуються на столах. Картки надаються в конвертах (змішані). Діти викладають на будинки потрібні картки з конвертів – асоціація колір, форма (хто швидше), а потім називають викладені слова.

II й варіант. Звукові будинки з картками розміщені на столах, за допомогою опори на колір, форму, піктограму пропонуємо дітям викласти картки вірно. Діти промовляють слова, відповідно до того, якого кольору звуковий будинок. Ускладнення – запропонувати скласти речення з однією, двома картками.

Гра «Плутанина»

Мета: розвиток зорової уваги, пам'яті, дрібної моторики пальців рук, диференціація звуків в словах.

Дітям пропонується два різновиди карток, завдання: розкласти картки по будиночках (до 8 слів). (Як викласти картки тільки на один звук (визначення звука в словах, автоматизація), так і на два різновиди – диференціація звуків: м'які – тверді, глухі – дзвінкі, свистячі-шиплячі, сонори)

Ускладнення: вказати кількість голосних і приголосних звуків у слові, назвати їх.

Гра «Гірлянда».

Мета: розвиток фонематичного сприймання з опорою на малюнки, чіткої звуковимови, загальних мовленнєвих процесів, пам'яті, уваги.

Дітям пропонується дібрати малюнки (на кожному малюнку графічні зображення різних звуків), у назвах яких є звук [З], з'єднують їх шляхом нанизування на стрічку; називають картинки, які відібрали.

Ускладнення: визначити місцезнаходження звука у слові.

Гра «Знайди спільний звук»

Мета: формування навичку швидкого звукового аналізу, розвиток фонематичного сприймання, уваги.

Виставляються 3-4 картки, в яких є потрібний звук. Діти промовляють назви і визначають звук (замок, зуб, зефір). Підказкою слугують піктограми на картках. (Ускладнення – картки пропонуються без піктограм. Слова проговорюються дорослим без опори на малюнок.)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Г. А. Логопедия / Г. А. Волкова. – М. : Просвещение, 1989.
2. Тур Л. В. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників [Текст] – Х.: ВГ «Основа», 2016. – 160с.: табл.- (Серія «ДНЗ. Вихователю»).
3. Чепурний Г. А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти. Навчально-методичний посібник / Г. А Чепурний. – Тернопіль : Видавництво Мандрівець, 2014.

РОЗВИТОК КОМУНІКАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ ЗАСОБАМИ PECS

Л. В Мороз

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри логопедії,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка*

Останніми роками у спеціальній освіті спостерігається значна активізація інтересу до проблеми аутизму. Це зумовлено постійним збільшенням виявлення означеного розладу серед дітей, науковими даними щодо природи та сутності даного порушення, а також накопиченням практичного досвіду корекційно-логопедичної роботи із означеною категорією дітей та створенням можливостей для їх прийняттого функціонування у суспільстві.

Мета. Висвітлити можливості щодо розвитку комунікації дітей із розладами аутичного спектру засобами PECS.

Незважаючи на різну складність та виразність (починаючи від раннього дитячого аутизму і закінчуючи високо функціональним аутизмом), основними розладами аутичного спектру (РАС) є порушення соціальної взаємодії та комунікації, а також жорстко обмежені інтереси і стереотипність поведінкових актів [2]. Одним із основних проявів РАС, що обмежує, а іноді й узагалі унеможлиблює не тільки соціальне функціонування, але і взаємодію в сім'ї навіть на елементарному побутовому рівні, є порушення комунікації. Ось чому пошук ефективних способів вирішення цієї проблеми залишається актуальним уже впродовж тривалого часу.

Комунікація – це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації [2]. У дітей із РАС спостерігається порушення як вербального, так і невербального компонентів комунікації.

У всьому світі одним із ефективних підходів до розвитку комунікації дітей із РАС визнана система PECS.

PECS (Picture Exchange Communication System) – це комунікаційна система обміну зображеннями (карточками, картинками), розроблена в США (Bondy A., Frost L., 1985 р.) як альтернативна методика для осіб (дітей та дорослих) із РАС з метою їх навчання спонтанно ініціювати комунікацію [1].

Першочергово ця система створювалась та застосовувалась для розвитку альтернативної комунікації (спілкування за допомогою картинок), проте наразі доведено, що засоби PECS можна ефективно використовувати і для розвитку вербальної комунікації та мовлення дітей із РАС (відображене, спонтанне, зв'язне мовлення тощо).

Переваги застосування системи PECS полягають у наступному:

1. Простіше відбувається напрацювання базових функціональних навичок комунікації.
2. Дитина швидше вчиться виявляти ініціативу і спонтанно вимовляти слова.
3. Спілкування дитини з оточуючими людьми стає доступнішим, стає можливим узагальнення набутих вербальних навичок.

Реалізація методики використання засобів PECS починається зі встановлення контакту з дитиною (привернення уваги, відносно стійкий зоровий контакт) та підбору індивідуальних заохочень (харчових, предметних тощо). Після цього дитину навчають співвідносити реальні предмети з їхніми зображеннями (картинками, фото). У подальшому відпрацьовуються жести «так», «ні», «дай», імітація дій «роби так, як я». Дитина повинна вміти повторити 2-3 прості дії без їх озвучування педагогом.

Етапи навчання засобами PECS [1]:

На першому етапі дитина вчиться безпосередній взаємодії шляхом фізичного обміну картинок на предмети. Зміцнюється зв'язок «картинка-предмет». Відпрацьовуються іменники.

На другому етапі дитина вчиться привертати увагу іншої людини (спочатку педагога) для комунікації та ініціювати її спонтанно (коли інша людина не знаходиться безпосередньо поруч). Розширюється набір картинок та вводиться «комунікативне поле» – альбом для викладання в ньому раніше вивчених картинок.

На третьому етапі дитина вчиться обирати з двох-трьох різних картинок та правильно розпізнавати, що на них зображено. Починають вводити дієслова і складати короткі фрази з 2-х слів (предикативний

словник). Активне використання «комунікативного поля».

На четвертому етапі за допомогою картинок дитину навчають будувати прості речення починаючи зі словосполучення «я хочу». Для визначення конкретики предметів вводяться прикметники.

П'ятий етап передбачає формування в дитини вміння відповідати на прості питання («що ти хочеш?») за допомогою картинок. Відпрацьовується класифікація, узагальнення предметів; режим дня; правила поведінки в різних місцях і ситуаціях; розуміння емоцій тощо.

На шостому етапі дитину навчають відповідати на більш широке коло питань, робити коментарі (наприклад, що вона відчуває, про що думає тощо) за допомогою картинок. Відбувається збагачення словникового запасу для більш детального формулювання відповідей.

Таким чином, засоби PECS можна ефективно використовувати для розвитку альтернативної та вербальної комунікації дітей із РАС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bondy A., Frost L. (2002). *A Picture's worth: PECS and other visual communication strategies in autism*. Bethesda, MD: Woodbine House.
2. Скрипник Т. В. *Феноменологія аутизму : монографія / Т. В. Скрипник – К.: Видавництво «Фенікс», 2010. – 368 с.*

ВИКОРИСТАННЯ ЛЕПБУКА В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА

Д. Є. Пальчиківська

вчитель-логопед, ССШ №30 «Унікум» СМР

Сьогодні, важливим аспектом НУШ є формування у дитини «навчити вчитися самому». Сучасній дитині необхідно не стільки багато знати, скільки послідовно і доказово мислити, проявляти розумову активність. У зв'язку з цим перед нами, педагогами, стоїть завдання пошуку нових нестандартних форм взаємодії зучнями. На зміну традиційному приходить продуктивне навчання, яке спрямоване на розвиток творчих здібностей, формування у учнів інтересу до творчої діяльності. Одним з перспективних методів, які сприяють вирішенню

даної проблеми, є лепбук, саме з ним сьогодні ми ближче познайомимось можливість та відкриває широкі можливості для використання його на логопедичних заняттях.

Лепбук (від анг. Lar-коліна і book-книга) - невелика інтерактивна папка, книжка-розкладачка з кишеньками, віконцями, дверцятами, рухливими деталями, в яку поміщені матеріали на певну тему, де дитина може зручно розкласти і пограти з вмістом.

Термін «лепбук» вперше використала у своїй домашній школі мати та письменниця з Вірджинії ТемміДабі. Вона узагальнила досвід використання різноманітних міні книг, автором створення яких була Діна Зайк ще у вісімдесятих роках минулого сторіччя. Саме Діна Зайк запропонувала використовувати так звані foldables – складені аркуші паперу, для легкого та ненав'язливого запам'ятовування інформації дітьми. Ця техніка широко застосовувалась у домашніх школах всього світу. ТамміДаббі зі свого боку запропонувала вкласти ці міні-книжки в одну оригінально оформлену папку. Автор назвала цю саморобну книгу так, тому що вся робота відображається у «книзі», яка може розташуватись на колінах у дитини.. Лепбук при такому навчанні є фінальним етапом вивчення певної теми.

Звуковий лепбук – ефективний засіб автоматизації звуків, так як завдяки динамічності, емоційності проведення та зацікавленості дітей він дає можливість багато разів тренувати дитину в повторенні потрібних звуків, сприяє поповненню і активізації словника, формує правильну звуковимову, розвиває зв'язне мовлення та вміння висловлювати свої думки. У цьому полягає його педагогічна значущість. Застосування лепбука допомагає вчити дитину вчитися самому. Крім освітніх плюсів, він може сприйматися дітьми як скарб, до якого цікаво повертатися, перегортати.

Всі ігрові завдання і вправи лепбука відповідають певній темі і несуть в собі пізнавальну і розвиваючу функцію і служать для автоматизації та диференціації поставлених звуків, спрямовані на розвиток фонематичного слуху і сприйняття, дрібної і артикуляційної моторики, сприяє формуванню лексико-граматичних категорій. При використанні ігрових завдань лепбука діти з великим задоволенням займаються, при цьому автоматизація поставлених звуків в грі здійснюється в більш складній і захоплюючій мовленнєвій ситуації, ніж при повторенні певних слів і фраз логопедом.

У своєму лепбукі з автоматизації звука Л я застосувала такі ігри: «Один – багато», «Знайди пару», «Знайди місце звука в слові», «Четвертий зайвий», «У якому вагоні?», «Логопедичні ходилки», дихальні вправи. Також я розмістила дзеркало, артикуляційні вправи, артикуляційний профіль звука Л, квітку для утворення складів, загадки, чистомовки, звуковий аналіз слів.

На мій погляд, лепбук - це відмінний помічник в роботі вчителя-логопеда, який дозволяє зробити корекційний процес більш цікавим та ефективним. Ця сучасна ефективна технологія навчання допомагає навчити дитину ставити перед собою мету і завдання, знаходити способи їх вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ляшенко К. І. Методична розробка "Лепбук як одна із форм реалізації міждисциплінарного підходу під час навчання в початковій школі" [Електронний ресурс] / К. І. Ляшенко, І. Г. Шевирьова // «Освіта.ua»; Режим доступу : https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/61061/
2. Матеріали сайту «Вчитель вчителю, учням та батькам» " [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://teacher.at.ua/publ/lepbuk_jak_zrobiti_svojimi_rukami_i_de_skachati_shablони

ГАСТРОНОМІЧНА ЛОГОПЕДІЯ

Т. В. Пугач

вчитель-логопед КУ Сумський ДНЗ №40 «Дельфін» м. Суми

Діти з загальним недорозвиненням мови – це категорія дошкільників, яка потребує особливого підходу до навчання та розвитку. Пошук найбільш ефективних форм, засобів, методів, прийомів у корекційній роботі привів нас до думки про використання продуктів харчування та кухонного приладдя під час логопедичних занять. Дана суміш може стати потужним стимулюючим фактором при формуванні граматичних категорій, фонетико – фонематичної системи мовлення, розвитку словника, зв'язного мовлення, артикуляційної моторики та мовленнєвого дихання.

Дихальні вправи

Звуки мовлення утворюються завдяки видиху, тому необхідно тренувати якомога довший видих і вміння раціонально використовувати запас повітря під час мовлення. Для оволодіння фонаційним діафрагматично-реберним диханням необхідно натренувати всі м'язи, які беруть участь у дихальному процесі: діафрагму, нижні черевні і міжреберні м'язи.

Артикуляційні вправи

Завдяки добрій рухливості та диференційованій роботі органів артикуляційного апарату ми правильно вимовляємо різні звуки як ізольовано, так і в мовленнєвому потоці. Точність, сила й диференціація рухів цих органів розвиваються в людини поступово, у процесі мовленнєвої діяльності. Найпоширенішими порушеннями мовлення в дітей є дефекти вимови звуків, тому потрібно приділяти увагу і цій проблемі. Процес розвитку артикуляційної моторики протікає активніше, швидше, подолання труднощів відбувається легше, якщо матеріал подається дітям у вигляді казок, веселих пригод або незвичайних предметів, що робить заняття цікавими, захоплюючими, емоційними. Пропонуємо до вашої уваги смаколики, які допоможуть у цій непростій роботі: цукерки, зефір, морозиво, мармеладні черв'ячки, соломка та ін.

Сенсорні коробки

Останнім часом набуває популярності «сенсорна коробка». Що це таке? Це досить великі контейнери, коробки, столики з високими бортиками, в яких розміщують різноманітні тактильні матеріали, дрібні

іграшки і т.д. Мета таких методичних матеріалів полягає в тому, щоб малюк у формі гри навчився досліджувати оточуючий світ, використовуючи різні сенсорні аналізатори.

Така гра розвиває моторику малюка, вчить його фантазувати, розвиває мислення та мовлення. Допомогає малюкам складати речення, правильно утворювати різні граматичні категорії. Наприклад, дітям пропонують перевтілитися на маленьких дослідників. Кожен із них бере собі по фрукту і розповідає про колір, форму, величину, смак, запах, порівнює з іншим, говорить про корисність, що з нього можна приготувати (компот, варення, джем, кисіль, сік).

Дрібна моторика

В роботі з дітьми (а особливо з тими, що вже мають порушення мовлення) велику увагу необхідно приділяти розвитку функції дрібних м'язів рук. Бо вони тісно пов'язані з мовленням і є одним з факторів його формування. Тренування рухів пальців рук дітей покращує не тільки рухові можливості дитини, а й розвиток психічних і мовленнєвих навичок. У свою чергу, формування рухів руки тісно пов'язано з розвитком рухового аналізатора і зорового сприймання, різних видів чутливості, просторового орієнтування, координації рухів та ін. Рівень розвитку дрібної моторики - один з показників інтелектуальної готовності до шкільного навчання. Вам допоможуть: сухі сніданки, печиво, горіхи, квасоля, макаронні вироби, фрукти, овочі.

Висновок

Основна діяльність дошкільника – гра, саме в ній він пізнає себе і навколишній світ. Запропоновані ігри сприяють розвитку мовлення, уваги, пам'яті та є відмінним засобом для профілактики та корекції вад

звукосимволи дітей, вчать граматично правильно будувати речення, спонукають дітей до виконання розумових операцій (діти порівнюють за величиною та кольором знайдені фігурки, називають протилежності, узагальнюють предмети). Предмети що «живуть» на кухні щодня, допоможуть педагогам та батькам розв'язати ряд навчальних та корекційних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. Мовленнєва робота з дошкільниками: шляхи оптимізації / А. М. Богуш, Н. Гавриш // Вихователь - методист дошкільного закладу. – 2013. – № 3. – С. 4–14.
2. Логвинчук С. Мовленнєва компетенція – засобами гри: досвід / С. Логвинчук // Дошкільне виховання. – 2016. – № 2. – С. 11–15

ВИКОРИСТАННЯ ІГОР З ПРИЩІПКАМИ В КОРЕКЦІЙНО – РОЗВИВАЛЬНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Н. І. Резнікова

*вчитель-логопед Сумського дошкільного навчального закладу
(ясла-садок) №6 «Метелик»*

Історично склалося так, що розвиток функцій мовлення і руки в людини йшов паралельно, і першою формою спілкування людей один з одним були жести. В даний час вченими встановлено, що рівень розвитку мовлення дітей перебуває в прямій залежності від ступеня сформованості тонких рухів пальців рук і вдосконалення мовлення безпосередньо залежить від ступеня тренування рук. Скоординовані рухи рук вимагають диференційованої роботи мозку.

На думку відомого дослідника дитячого мовлення М. М. Кольцової, «...є всі підстави розглядати кисть руки як орган мовлення – такий же, як артикуляційний апарат. З цієї точки зору проекція руки є ще однією мовленнєвою зоною мозку».

Вже давно відомо, що нетрадиційні педагогічні методи є ефективними засобами корекції мовленнєвих порушень у дітей

дошкільного віку, особливо в дітей із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ). Такі методи оптимізують увесь процес корекції мовлення дітей, допомагають досягненню максимально можливих успіхів у подоланні мовленнєвих труднощів, створюють психофізіологічний комфорт під час занять. Крім того такі заняття допомагають зробити навчальний процес більш цікавим і різноманітним.

Наявність специфічних особливостей моторного недорозвинення у дітей з порушенням мовлення, і особливо в дітей із ЗНМ переконують у необхідності створення спеціальної корекційно-педагогічної роботи з розвитку у дітей всіх видів моторної сфери: загальної і дрібної моторики, артикуляційної і мимічної моторики.

Робота з розвитку дрібної моторики здійснює вплив не тільки на становлення її функцій, але і благотворно впливає на розвиток вищих психічних функцій: пам'яті, мислення, уяви, пізнавальної діяльності тощо.

До нетрадиційних методів корекційного навчання відносяться ігри з прищіпками, які дають можливість не відчувати втоми і не знижувати інтерес до заняття в цілому. Під час виконання ігрових вправ з прищіпками вирішуються такі завдання:

- ✓ розвиток зв'язного мовлення,
- ✓ розвиток фонематичного сприймання,
- ✓ формування звукового аналізу та синтезу слів,
- ✓ формування складової структури слова,
- ✓ збагачення та активізація словникового запасу,
- ✓ розвиток уваги, зорової і слухової пам'яті,
- ✓ розвиток конструктивного мислення,
- ✓ розвиток почуття ритму;
- ✓ розвиток просторової орієнтації,
- ✓ розвиток дрібної моторики.

Веселі, емоційно окрашені маніпуляції з прищіпками дуже подобаються дітям. Всі, хто працюють з дошкільнятами, особливо з дітьми з мовленнєвими порушеннями, знають, які труднощі відчують діти, коли їм приходится виконувати дії, що вимагають точності, впевненості і синхронності рухів: щось брати, вставляти, зав'язувати, складати, ліпити, вирізати, наклеювати тощо. Недостатньо розвинені рухові функції рук, відсутність оформленої техніки рухів і скоординованих рухів ока і руки викликають у дитини великі труднощі,

які часом примушують її відступати перед будь-яким завданням, пов'язаним з виконанням вищезгаданих дій. Таким чином, на заняттях з розвитку мовлення, а тим більше в корекції мовленнєвих недоліків, правомірно і необхідно застосування різноманітних прийомів, які сприяють становленню повноцінної дрібної моторики рук. Ігри з прищіпками спрямовані на розвиток зв'язного мовлення, формування фонематичного сприймання, звуко-складової структури слова, лексико-граматичних категорій, просторової орієнтації, тонких рухів пальців рук. Ігри з прищіпками сприяють розвитку і корекції як мовлення, так і психічних процесів дошкільника. Для проведення таких вправ використовують прищіпки, коробочки, стрічки. Привчаю дітей до таких ігор з простих і легких вправ. Ігри з прищіпками необхідно повторювати і ускладнювати. Дитина повинна виконувати всі вправи легко, без зусиль, щоб такі вправи приносили дитині радість.

Вправи з прищіпками починаю з показу самих прищіпок, розповідаю про те, для чого потрібні прищіпки в житті. Чи бачили діти вдома прищіпки? Хто користується вдома прищіпками?

В теперішній час промисловість випускає самі різноманітні прищіпки, які відрізняються за величиною, матеріалом, широкою кольоровою гамою. Прищіпки допомагають дитині навчитися визначати колір, формувати кількісні уявлення, розвивають щипковий хват, здатність перерозподіляти при щипковому хваті м'язовий тонус. Під час гри дитина утримує прищіпку в горизонтальному положенні великим, вказівним і середнім пальцями, лікоть опирається на поверхню стола. Добре розвинена моторика цих пальців сприяє швидкому оволодінню навичками тримання ручки і олівця під час письма.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф. д-р пед. наук; авт. кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л та ін. - Київ, 2012.
2. Шеремет М. К., Стахова Л. Л., Кравцова І. В., Кравченко А. І. Організація корекційно-розвивальної роботи в групах для дітей із порушеннями мовлення (орієнтовне планування та методичні рекомендації). - Суми 2016.
3. Фадєєва Ю А., Пічугіна Г А., Жиліна І. І. Ігри з прищіпками: творимо й говоримо. М.:Творчий центр «Сфера» 2011.

КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ ЗВУКОВИМОВИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЗИКИ

Л. Л. Стахова

*кандидат пед. наук, старший викладач,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка*

На сьогодні відзначається збільшення кількості дітей, що мають порушення мовлення. Перед педагогами стоїть завдання підвищити ефективність корекційно-розвивального процесу в дошкільному закладі освіти через коректне включення з більшою функціональністю як традиційних так і нетрадиційних засобів корекції. Використання музики на логопедичних заняттях дає можливість вирішувати корекційні завдання нормалізації психічних процесів, регуляції процесів збудження і гальмування, зняття зайвої м'язової напруги, координації рухів, виправлення мовленнєвих недоліків.

Корекційна робота з подолання порушень звуковими здійснюється за основними напрямками роботи в музичному вихованні для дітей дошкільного віку: слухання музики, спів, музично-ритмічні рухи, гра на дитячих музичних інструментах.

Слухання музики сприяє розвитку слухового сприймання, уваги, контролю, формує звуковисотний, тембровий та динамічний компоненти слухового сприймання. Доцільно пропонувати дітям на логопедичних заняттях прослуховувати музичні записи, мелодії, що відтворюється на різних музичних інструментах, музичних іграшках, використовувати дидактичні ігри «Чарівна торбинка», «Що звучить?», «Де звучить?», «Впізнай пташку за співом» тощо. Під час використання зазначених ігор одночасно відбувається розвиток та вдосконалення лексико-граматичних категорій та зв'язного мовлення дітей. Наприклад, у грі «Що роблять у будиночку?» активізується словник дієслів, удосконалюється фразове мовлення дітей: педагог пропонує дітям послухати мелодії різних жанрів – вальс, марш, колискова, танцювальна тощо – та сказати, що роблять у будиночках, де звучить відповідна музика.

Провідна роль у корекційному навчанні належить співам, що є складним процесом звукоутворення, взаємодії співочого, слухового і м'язового відчуттів. Спів допомагає виправляти нечітку вимову, ковтання закінчень слів; спів складів з певним приголосним звуком сприяє автоматизації звуків: проспівування в прямих складах (са, си, со, су), потім в обернених (ас, ис, ос, ус), далі в складах, де звук знаходиться між голосними (аса, аси, асо, асу, иса), у складах зі збігом приголосних (сто, ста, спа, сма, сні, ско). У подальшому проспівуються слова, словосполучення, речення, чистомовки. Наприклад, римовані рядки слів діти співають за нотами:

Сани, сад, салют, оса, Миска, маска, ковбаса.

до ре до ре до ре ми ми ми ре ре до до до

За зразком логопеда можна проспівувати чистомовки:

ас, ас, ас – н'є Максим холодний квас.

до ре ми – соль фа ми ре до до до

Осуд, осуд, осуд – миє мама посуд.

до ре до ре до ми – соль фа ми ре до до

На етапі диференціації дітям пропонують співати римовані речення зі словами, що містять опозиційні звуки:

Є у мене самокат,

до ре ми фа соль соль соль («піднімаємось вгору»),

А у нього шоколад.

соль фа ми ре до до до («спускаємось вниз»)

На заняттях з використанням співу дітям надається можливість імпровізувати, вони самі вигадують мелодії для проспівування заданого словосполучення або речення. Спів мотивує дітей повторювати слова та фрази у вигляді куплетів та приспівів знову і знову, таким чином діти закріплюють вимову слів з певним звуком. Перевагою пісні є рима, тому через спів відбувається розвиток уміння відчувати риму, розвиток чуття мови.

Цікавим моментом на занятті є спів педагога, наприклад під час проведення логопедичного масажу.

Музично-ритмічні вправи сприяють розвитку чуття ритму, темпу, часу, загальної та дрібної моторики. Особливу роль відіграють вправи для розвитку дрібної та артикуляційної моторики – виконання пальчикової гімнастики та артикуляційних вправ під музики різного темпу, ритму та характеру. На етапі автоматизації звука дітям

пропонують промовляти скоромовки, вірші та поєднувати мовлення з рухами, проспівувати тексти та також поєднувати спів з рухами.

Гра на музичних інструментах є одним із найцікавіших видів діяльності для дітей дошкільного віку. Такий вид роботи сприяє розвитку дрібної та загальної моторики, слухового сприймання, пам'яті та уваги. На етапі диференціації звуків дітям пропонують слухати слова з опозиційними звуками ([з - ж], [з - с], [ч - с]) та грати на дерев'яних ложках відповідного кольору (зеленій та жовтій, зеленій та синій, червоній та синій). На етапі автоматизації звуків дітям пропонують відтворювати (грати) на ксилофоні мелодії та проспівувати римовані речення, словосполучення за зразком.

Отже, заняття музикою передбачають створення особливої атмосфери на занятті, тому достатньо серйозні корекційні завдання вирішуються максимально результативно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Н. В. Вплив музичного мистецтва на мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку / Н. В. Бондаренко // *Таврійський вісник освіти*. – 2017. – №1 (57).
2. Пінчук Ю. В. Основи методики виховання правильної вимови звука при дислалії // *Педагогіка та методики: спеціальний збірник наукових праць*. – К.: 2000.
3. Шеремет М. К. *Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене* / за ред. М. К. Шеремет – К.: Видавничий дім «Слово». – 2013. – 672 с.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ЛОГОРИТМІЧНІЙ РОБОТІ УЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА ТА МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА

Л. І. Ткаченко

учитель-логопед,

І. А. Шаповалова

музичний керівник,

ЗДО №26 «Ласкавушка», м. Суми

*«Людина народжується в тісному зв'язку тіла й ритму,
тому є органічним її прагнення «вживатися» в музичний ритм,
узгодити своє ритмічне ставлення зі світом»*

Рудольф Штайнер

(австро-німецький вчений 1861-1925)

Поява логоритміки в комплексній корекції мовленнєвих порушень має свою історію. На початку ХХ століття в Європі з'явилася система так званого «ритмічного виховання», основоположником якої став відомий швейцарський педагог і музикант Еміль Жак Далькроз. Основою його методики було вираження музики за допомогою руху, тобто людське тіло ставало своєрідним інструментом, що чуттєво передає ритм, темп, динамічні відтінки й художній задум усього музичного твору в цілому [3, с. 169].

Поступово з великого розділу музичної ритміки виокремилася лікувальна ритміка. Одним з її напрямів є логопедична ритміка, створена в 30-ті роки ХХ століття професором психотерапії В.Гіляровським та Н. Власовою для корекції мовленнєвих порушень, насамперед заїкання. Спостереження виявили, що порушення мовлення часто поєднується з патологією немовленнєвих функцій, таких, як увага, пам'ять; особливостями загальної моторики, а саме: невправність, недостатня рухливість й координованість рухів. Сьогодні логопедична ритміка є обов'язковим компонентом корекційної роботи з подолання заїкуватості, а також застосовується при корекції загального недорозвинення мовлення, фонетико-фонематичних порушень мовлення [3, с. 323].

Мета – висвітлити використання різних інноваційних підходів у корекційно-розвивальному процесі в ході логоритмічних занять з дітьми вчителя-логопеда й музичного керівника.

Логоритміка – одна із форм терапії на основі використання зв'язку слова, музики і руху, засіб впливу в комплексі методик навчання, виховання й лікування, що дозволяє прискорити процес усунення мовленнєвого порушення і сприяє соціалізації [1, с. 3].

Сучасні інноваційні підходи до організації занять з логоритміки передбачають тісний контакт вчителя-логопеда з музичним керівником. Музично-естетичне виховання направлене на вирішення не лише музичних, а й корекційних завдань. Орієнтовно можна вказати музичні засоби найбільш адекватні для вирішення конкретних завдань корекції порушення мовлення:

- ✓ для корекції просодичних, артикуляційних компонентів мовлення, мовленнєвого дихання, темпу й ритму мовлення й голосу найбільш підходить логоритміка;
- ✓ розвинути пальчикову і загальну моторику, пластичність, гнучкість, ритмічність найбільшою мірою дозволяє ритміка, гра в оркестрі;
- ✓ корекції психічних процесів і розвитку емоційності сприяє спів і активне слухання;
- ✓ розвитку комунікативних навичок, вольових процесів і формуванню навичок регуляції сприяють рухливі ігри і театралізація [2, с. 2].

Інноваційний підхід в логоритмічній роботі учителя-логопеда та музичного керівника полягає у використанні методик Е. Ж. Далькрозо, К. Орфа, Вальдорфської, які допомагають успішно долати різні порушення мовлення, такі як заїкання, дизартрія, ЗНМ, ФФНМ та ін.

Перелік деяких логоритмічних вправ, які застосовують у корекційній роботі з дітьми з вадами мовлення.

1. Артикуляційно-логоритмічна вправа «Конячки» для узгодження метро-ритму з артикуляцією.

2. Ритмування текстів (за К. Орфом).

Вірш «Йшов сніжок на торжок» (відчуття гармонійності та струнності рідної мови). Ритмування за допомогою рук, бубнів, клавес.

3. Українська народна пісня «Жили у бабусі» (за К.Орфом) – Body percussion. Головний інструмент – руки й ноги.

4. Ритмічна вправа – гра на розвиток уваги й ритму.

5. Музично-ритмічна вправа для розвитку дрібної та загальної моторики «Вжик» (власна розробка учителя-логопеда ЗДО №26 Л. І. Ткаченко).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Овчінікова Т., Федорович Л. *Музика, ритм і спів в логопедичній роботі* / Т. Овчінікова, Л. Федорович. – Кременчук : СП ТОВ Видавництво «Християнська зоря», 2009. – 88 с.
2. Федорович Л., Конспекти логоритмічних занять з дітьми дошкільного віку з ФФНМ / Л. Федорович, Я. Пищалка. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. – 288 с.
3. Тайнелъ Е. З. *Музично-педагогічні системи та концепції ХХ століття* / Е. З. Тайнелъ. – Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2018. – 428 с.

**РОЛЬ КЕРІВНИКА В ОРГАНІЗАЦІЇ
КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ РОБОТИ В ГРУПАХ
КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ ДЛЯ ДІТЕЙ З
ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ**

О. О. Феденко

головний спеціаліст управління освіти і науки Сумської міської ради

Розвивальна, виховна та навчальна робота з дитиною дошкільного віку спрямована на досягнення головної мети – підготувати дитину до майбутнього життя. Логопедичний корекційно-розвивальний вплив в закладах дошкільної освіти орієнтований на усунення мовленнєвого порушення в дітей, а також попередження можливих труднощів у процесі шкільного навчання.

Керівник закладу дошкільної освіти забезпечує організацію навчально-виховного та корекційно-розвивального процесу в групах компенсуючого типу для дітей з порушеннями мовлення, функціонування яких припускає вирішення наступних завдань: створення єдиного корекційно-розвивального простору; обладнання предметно-розвивального середовища, що стимулює мовленнєвий і особистісний розвиток дитини; пропаганда логопедичних знань серед батьків, педагогів.

Керівник закладу дошкільної освіти має забезпечувати дотримання вимог Базового компоненту дошкільної освіти, забезпечувати та контролювати виконання програми корекційно-розвивальної роботи, наступність у роботі учителя-логопеда та вихователя, інтеграцію зусиль учителя-логопеда, практичного психолога, музичного керівника та вихователів за наявності в них високого професіоналізму та злагодженої взаємодії.

Важливим для організації корекційного процесу та здійснення ефективного логопедичного впливу є створення оптимальних умов для корекції та розвитку мовлення дітей (наявність науково-методичної літератури, дидактичних посібників, ілюстрованого наочного матеріалу, системи планування роботи з дітьми тощо). У процесі навчання та виховання дітей дошкільного віку логопедичний вплив має бути спрямований на стимуляцію мовленнєвого розвитку з урахуванням порушеної функції мовленнєвого механізму, корекцію і компенсацію порушень окремих ланок всієї системи мовленнєвої діяльності (формування у дітей фонетичної системи, повноцінного фонематичного сприймання та навичок звукоскладового аналізу і синтезу; збагачення і активізація експресивного та імпресивного словника; удосконалення граматичної системи мовлення; розвиток зв'язного мовлення та активно свідомої мовленнєвої діяльності дітей).

Керівник закладу сприяє забезпеченню в умовах логопедичної групи інтеграції мовленнєвого, пізнавального, художньо-естетичного, музичного, моторного розвитку дитини; гнучкому поєднанню як традиційних так й нетрадиційних засобів розвитку (казкотерапії, психогімнастики, різних видів масажу, музикотерапії, кольоротерапії, логоритміки тощо); звертає увагу спеціалістів на тому, що логопедична робота має здійснюватися системно та поетапно і ґрунтуватися на принципах індивідуально-диференційованого та особистісно-диферен-

ційованого підходу щодо корекції мовленнєвих порушень у дітей.

Одним із важливих завдань у діяльності керівника є мобілізація педагогів, які беруть участь у корекційно-розвивальному процесі (учитель-логопед, вихователь, музичний керівник, практичний психолог), до активної участі в підвищенні кваліфікації, вивченні та узагальненні передового педагогічного досвіду з корекції порушень мовленнєвого розвитку, до зростання педагогічної майстерності педагогів, формування технології професійної діяльності.

Створення належних організаційно-структурних, соціально-психологічних, науково-методичних умов для здійснення корекційно-розвивального процесу в закладі дошкільної освіти шляхом узгодженого системного управління сприятиме активізації творчої ініціативи педагогів, впровадженню інноваційних технологій у педагогічну практику, підвищенню рівня надання логопедичної допомоги та гармонійному розвитку особистості дитини з мовленнєвими порушеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берник Т. Л. До проблеми історії вивчення логопедичної допомоги дітям України / Т. Л. Берник // Хрестоматія з логопедії. – Київ : КНТ, 2006.
2. Закон України Про дошкільну освіту // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 49.
3. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ / Ю. В. Рібцун. – Х. : Основа, 2012.

КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПІСОЧНОЇ АНІМАЦІЇ

А. І. Харченко

вчитель-логопед ЗДО № 16 «СОНЕЧКО» м. Суми

Відомо, що дитина гармонійно розвивається в тому випадку, коли у неї є достатня кількість різних сенсорних стимулів. В першу чергу мова йде про зорові, слухові й тактильні подразники. Особливої актуальності

набуває задіювання усіх зазначених подразників у розвитку дітей із порушеннями мовлення.

Одним із методів мовленнєвого розвитку в логопедії є пісочна анімація, яка об'єднала в собі пісочну терапію з малюванням: акцент ставиться на зображувальну творчість за допомогою піску на спеціальному світловому столику [2, с. 34].

Розглянемо особливості та переваги даного педагогічного методу. Дослідники вважають, що негативні емоції, конфлікти і страхи виражаються в пісочних картинках в символічному вигляді, негативні тенденції слабшають, «йдуть» в пісок (М. Ловенфельд, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, Т. Грабенко). В наш час пісочна анімація використовується в педагогіці з такими цілями:

1. Загальнооздоровчі: нормалізувати емоційний фон, забезпечити і зміцнити психічне здоров'я дитини шляхом створення безпечного і зручного простору для творчості, створити відчуття розслаблення і комфорту, розвинути мовлення через підвищення тактильної чутливості, знизити прояви гіперактивності, сприяти розвитку концентрації уваги, працювати над звільненням від страхів, тривожності і агресивності, стабілізувати фізичні та емоційні процеси.
2. Виховні: поєднати навчання з виховним процесом, виховати навички соціального спілкування, колективної творчості, доброзичливого ставлення один до одного, виробити позитивне ставлення до себе і до оточуючих, виховати самостійність при роботі над картиною і анімацією, спонукати творчості.
3. Навчальні (науково-педагогічні): прищепити акуратність і точність, вміння працювати над помилками, навчити основам художньої грамотності, навчити практичним прийомам створення пісочної картини та пісочної анімації, вчити творчо використовувати отримані уміння та навички.
4. Розвивальні: розвивати фантазію, творчість і образне мислення дитини, просторову уяву, композиційні навички, впевненість і допитливість, здатність концентрувати увагу, посидючість, розвиток дрібної моторики через розвиток сенсорного сприймання природного матеріалу, поліпшення скоординованості роботи пальців рук, підвищення спритності у виконанні точних дрібних рухів; виховувати акуратність, працюovitість, дисциплінованість; стимулювати дослідницький інтерес [1, с. 76].

За допомогою ігор з піском у дошкільників відбувається: профілактика порушень психоемоційного та психофізичного стану дітей; корекція порушень мовленнєвого розвитку; навчання особливостям нетрадиційної техніки малювання піском; створення умов для розвитку творчого потенціалу особистості; формування навичок позитивної комунікації [2].

Існує думка, що пісочна анімація підходить лише для роботи психолога. Але, дитячий організм – це цілісна психофізична система, і, не звертаючи уваги на дитячі психологічні процеси, не можливе виконання жодної корекційної роботи. Особливо це стосується роботи логопедів, адже психологічні процеси тісно переплітаються з мовленнєвими.

Виходячи з цього, у своїй роботі з корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку застосовується засіб пісочної анімації з різнокольоровою гамою пісочного поля.

Перед початком роботи з пісочною анімацією слід детально вивчити види і типи обладнання для роботи з піском. Сюди входять: стіл з ДСП; світлодіодна стрічка з контролером та блоком живлення; матове скло; кабель підключення; кварцовий пісок (який, на додачу, має й лікувальні властивості).

Малювання піском можна використовувати в корекційно-розвивальній роботі з дітьми, які мають порушення мовленнєвого розвитку починаючи з трьох років.

Малювання піском або малювання на піску можна застосовувати як елемент занять або як індивідуальні, підгрупові, фронтальні заняття в цілому в групах компенсуючого типу для дітей із порушенням мовлення.

В своїй роботі з піском ми використовуємо наступні прийоми: малювання пальцями; малювання ребром долоні; малювання кулачком; симетричне малювання обома руками; малювання шляхом відсічення зайвого; малювання насипанням піску з кулачка;

Хочеться зазначити, що для роботи з пісочною анімацією не потрібно бути професійним художником. Стіл для пісочної анімації можна використовувати як посібник для ігор із піском у цілому.

Як вчитель-логопед я використовую на своїх заняттях: ігри та вправи з піском, спрямовані на розвиток дрібної моторики пальців рук дітей; вдосконалення просодичних компонентів мовлення; розвиток мовленнєвого дихання, слухового сприймання; розвиток фонематичних процесів; формування лексико-граматичних

категорій; розвиток зв'язного мовлення.

Враховуючи дослідження науковців та власний досвід, можна стверджувати про ефективність використання пісочної анімації у корекційно-логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Киселева М. В. *Арт-терапия в работе с детьми: руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми* [Текст] / М. В. Киселева. – СПб : Речь, 2006. – 160 с.
2. Зейц М. *Пишем и рисуем на песке. Настольная песочница* [Текст] / М. Зейц; адаптированный перевод с англ. – М. : ИНТ, 2010. – 94 с.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДОШКІЛЬНИКАМ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ АДЕКВАТНОЇ САМООЦІНКИ

Т.Г. Харченко

*кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри логопедії
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(м. Суми)*

Відомий психолог О. М. Леонтьєв зазначав, що особистістю не народжуються, особистістю стають в процесі соціалізації, завдяки суспільству і власній діяльності. Важливою складовою особистості є Я–концепція: відносно стійка, переважно усвідомлювана система уявлень людини про саму себе, що переживається індивідом як неповторна, і на основі якої він будує свою взаємодію з іншими людьми та ставиться до себе. Вона включає в себе: усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних, емоційно-вольових, морально-етичних якостей; самооцінку; суб'єктивне сприймання зовнішніх факторів, що впливають на особу, а також загально сприйняття себе позитивно чи негативно.

Українські психологи Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук, О. В. Скрипченко вважають самооцінку одним із центральних компонентів Я–концепції, яка виражає ставлення індивіда до себе, що формується поступово і набуває звичного характеру; воно проявляється

як схвалення або несхвалення, ступінь якого визначає переконаність особистості у своїй самоцінності, значущості. Тому формування адекватної самооцінки, позитивного сприйняття себе з самого раннього дитинства є запорукою розвитку гармонійної, творчої особистості. Велика кількість дітей дошкільного віку, що мають загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ) зобов'язує фахівців зі сфери спеціальної освіти, зокрема, спеціальних психологів, докладати якомога більше зусиль по психологічному супроводу осіб означеної категорії. Одним із завдань психологічного супроводу виступає формування розвинутої, гармонійної особистості майбутнього школяра, студента, фахівця. А у такої людини, в першу чергу, повинно сформуватися адекватне оцінювання своїх здібностей і можливостей, та застосовування їх для досягнення успіху в будь-якій діяльності.

Спираючись на наукові дослідження вчених психологів і педагогів в галузі логопсихології та логопедії, а також провівши психодіагностичне обстеження особливостей самооцінки 32 дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня, можемо стверджувати, що більшість (практично половина обстежених, 46,9%) мають неадекватну самооцінку, в бік заниження. Ці діти потребують негайної ефективної психологічної корекції з підвищення їх самооцінки. Та не слід випускати з поля зору і осіб у яких адекватна і завищена самооцінка (для цього віку надто гарне ставлення до себе вважається нормативним), адже ця складова Я-концепції саме починає зароджуватися у молодшому дошкільному віці, в старшому дошкільному віці йде її активне формування, тому будь-які негативні чинники можуть вплинути на її адекватність.

Ми пропонуємо найбільше уваги спеціальному психологу приділити роботі саме з дітьми із ЗНМ, розробивши психокорекційну програму, тривалістю не менше двох місяців, по дві зустрічі на тиждень (одне заняття – 30 хвилин), починаючи з індивідуальної форми, поступово переходячи до групової. Психокорекційна програма має бути спрямована на вирішення наступних завдань:

- ✓ підвищити і розвинути впевненість у собі та пізнавальну активність;
- ✓ підвищити рівень самоконтролю в поведінці;
- ✓ сформувати самоповагу та адекватні форми поведінки;
- ✓ сформувати інтерес до спілкування та комунікативні вміння;
- ✓ навчити регулювати свою поведінку в колективі;

✓ сформувати навички самостійно приймати рішення.

Основні психотехніки – це психокорекційні ігри з правилами, моделювання та аналіз заданих ситуацій, психокорекційні казки. Кожне заняття, як індивідуальне, так і групове повинно складатися з трьох частин: розминки, основної та довільного розслаблення. Задача першої частини, розминки – підготувати дітей до виконання основних завдань, має містити будь-які вищевказані техніки, що сприятимуть налагодженню психоемоційного контакту та зосередженню уваги. Основна частина заняття – формування та розвиток впевненості в собі та самоповаги, прагнення бути активним, пізнаючи світ. Заключна частина, довільне розслаблення, її сенс – навчити дітей різним прийомам ауторелаксації, що сприятиме формуванню вмінь самостійно зняти негативні емоційні стани, такі як тривожність, страх, психомоторну напругу, що часто виникають у невпевнених в собі дошкільників. Психокорекційні техніки пропонуємо застосовувати наступних авторів: А. І. Ахметзянової, О. В. Белановської, Т. М. Волковської, Т. Д. Зінкевич-Євстигнеєвої, О. К. Лютової та Г. Б. Моніної, О. Л. Кононко, І. В. Стішенок, О. В. Хухлаєвої.

Звертаємо увагу спеціалістів-практиків на психотерапевтичну казку О. В. Хухлаєвої та О. Є. Хухлаєва, яку можна застосовувати як в індивідуальній, так і груповій формі психокорекційної роботи з старшими дошкільниками із ЗНМ III рівня в яких неадекватна самооцінка у бік заниження і які мають страх перед труднощами та неуспіхом.

«Гусінь-кропив'янка.»

В одному лісі на березі синього озера був луг. Кожен день біля озера збиралися його мешканці: бджоли і джмелі, бабки і мотилі, жуки і коники, мухи, комарі; приповзала туди і маленька-маленька Гусінь. Коли всі були в зборі, починався бал. Щодня влаштовувалися змагання на кращий танець в повітрі.

Ви запитаєте, до чого тут Гусінь, адже вона не вміє літати. Так, звичайно, не вміє. Але якби ви знали, як вона хотіла цього навчитися. І кожного разу вона приповзала на свято, щоб хоч краєм ока глянути на чудові танці-польоти і помріяти.

Ось і в цей день, коли майже всі вже були в зборі, приповзла Гусінь і, як зазвичай, сховалася за листком лопуха.

Почався бал. В повітрі почувся шум крил: то злетів перший танцюрист – товстий поважний джміль. Але не встиг він почати свій танець, як пролунав голос мухи, що виявила маленьку Гусінь:

– А ти що тут робиш?

– Я просто хотіла ... – почала було Гусінь, але її перебили:

– Що ти хотіла? Що ти хотіла? Навіщо взагалі ти прийшла сюди, ти ж противна нікому не потрібна Гусінь-кропив'янка, навіть птахи тебе не їдять. І ти не вмієш літати. Фу, яка бридка, негарна Гусінь!

«Так, я бездарна, нікому не потрібна Гусінь. І я не вмію літати», – подумала Гусінь і сумно поповзла геть з галявини під смішки і крики щасливих володарів крил.

Гусінь не знала, що їй робити далі, їй було дуже прикро, так прикро, що хотілося померти. Вона забилася в найтемніший куток і гірко заплакала. Вона плакала і плакала, поки не виплакала всі сльози, а їх у неї виявилось на диво багато, а потім задумалася.

– Як несправедливо влаштований світ, – думала Гусінь, – чому так виходить, що одних люблять всі, тому що вони потрібні, а інших не любить ніхто, тому що вони не вміють нічого робити, навіть літати!

Але ж так не повинно бути, так не чесно! Не може бути, щоб я була нікому не потрібна, треба тільки постаратися щось зробити, треба дуже-дуже постаратися, а раптом я тоді зможу навчитися літати?! – так подумала Гусінь і раптом відчула, що з нею щось відбувається. Вона стала виділяти дивну липку рідину у вигляді маленької павутинки і огортати себе нею. Гусінь замотувалася і замотувалася цієї клейкою ниточкою, поки не покрилася нею вся повністю.

А потім вона заснула. І снилося їй, що вона вчиться літати, вчиться довго і наполегливо. І у неї спершу нічого не виходить, але поступово вона домагається успіху. І хоча їй важко, Гусінь не відступає, тому, що їй дуже хочеться полетіти.

Прокинулася гусінь від того, що їй не було чим дихати; вона немов виросла, і колиска стала їй мала. Гусінь напружилася і розірвала стінки свого будиночка. Як довго вона спала! Минув рівно рік з того дня, коли вона востаннє бачила сонце і луг. І тут Гусінь згадала, як вона вчилася літати. Їй здавалося, що це було не уві сні, а наяву, і якщо вона спробує, то полетить.

Гусінь дісталася до краю листочка, на якому сиділа, і ... полетіла.

Це було надзвичайно. Гусінь сміялася від щастя і летіла, летіла все

далі. Непомітно вона дісталася до того самого озера, біля якого влаштовувався бал повітряних танцюристів.

– Але ж сьогодні якраз день танців, – не встигла подумати гусінь, як раптом почула:

– Дивіться, дивіться, який гарний! І як плавно і граціозно летить в повітрі!

– Так це ж Метелик, прекрасний Метелик!

– Це вони мені? Це я прекрасний Метели ?! – здивувалася Гусінь і поспішила заглянути в дзеркальну гладь озера.

О, так ... Вона перетворилася на Метелика. Гусінь, вірніше Метелик, навіть підстрибнув від захвату в повітрі.

«Яке щастя!» – подумала колишня Гусінь.

– Та це ж наша Гусінь, – здогадався хтось. – Вона перезимувала і перетворилася на Метелика, та ще такого красивого!

А прекрасний Метелик вже кружляв у вихорі танцю. Метелик танцював і танцював, поки зовсім не втомився. Тоді сів на квітку відпочити, а всі побігли вітати його, адже наш Метелик посів перше місце серед повітряних танцюристів в цей день.

Кожен поспішав підійти і похвалити. – Який же ти прекрасний, Метелик! – Як чудово ти літаєш! – Скільки радості та задоволення ти нам доставив!

А Метелик був найщасливішим, адже його тепер всі любили, і він навчився літати! Без сумніву, в цей день Метелик був королем балу.

Після прослухування казки відбувається обов'язкове її обговорення, пропонуємо виносити наступні питання:

– Чому плакала Гусінь?

– Що вона відчувала?

– З тобою коли-небудь траплялося схоже?

– Що допомогло Гусені перетворитися на Метелика?

– Чи відрізнялися переживання Гусіні та Метелика стосовно себе? Чим саме?

– Як ти думаєш, в реальному житті може трапитися така ж історія, як з Метеликом?

Також, спеціальному психологу достатньо уваги слід приділяти розробці та донесенню рекомендацій вихователям логопедичних груп і батькам означеної категорії дітей по формуванню впевненості в собі, самоповаги, навичок самотійно приймати рішення.

ЗАСТОСУВАННЯ «ГРАМАТИЧНИХ СМУЖОК» У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Т. М. Царькова

учитель-логопед Сумського ЗДО № 23 «Золотий ключик» м. Суми

«Учить дитину якимось невідомим йому п'яти словам - він буде довго і марно мучитися, але зв'яжіть двадцять таких слів з картинками, і він засвоїть їх на льоту», говорив К. Д. Ушинський. Відомо, що щільність логопедичних занять надзвичайно висока. Вона досягається за рахунок активного використання різноманітних ігор і вправ, спрямованих на формування не лише мовленнєвих процесів, а й процесів, тісно пов'язаних з мовленнєвою діяльністю: уваги, пам'яті, дрібної та артикуляційної моторики, дихання, словесно-логічного мислення.

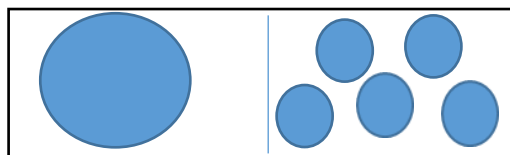
На заняттях з формування правильної вимови, навчання грамоти, формування навичок зв'язного мовлення логопедами успішно використовуються різноманітні наочно-графічні схеми, моделі, таблиці, умовні позначення, символи, що робить корекційно-розвивальний процес більш динамічним, цікавим і продуктивним. Своєрідний «дефіцит» допоміжних прийомів, на нашу думку, є у розділі з формування лексико-граматичних засобів мовлення, які активізують процес оволодіння граматичними категоріями мовлення.

Під час планування корекційної роботи з формування лексико-граматичних категорій мовлення і в процесі його реалізації, ми звернули увагу на те, що всередині кожної лексичної теми використовуються аналогічні завдання типу «Один-багато», «Чого не стало?», «Назви лагідно» та багато інших. Даний алгоритм та використання технології наочного моделювання дозволили приступити до створення «Грамматичних смужок» (моделей) як допоміжних засобів з формування саме лексико-граматичних категорій у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Хочу зауважити, що «Грамматичні смужки»

доцільно використовувати як на індивідуальних, так і на фронтальних заняттях, ставлячи за мету не лише формування граматичного ладу мовлення, а й використовувати з метою автоматизації звуку в словах, словосполученнях та реченнях.

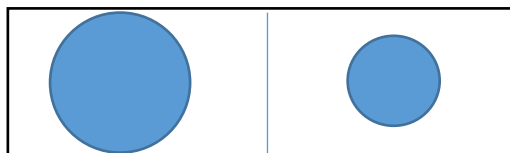
Ознайомлення із моделями відбувається поступово.

Перша смужка – це аналог гри «Один-багато», де один великий круг позначає назву предмета у називному відмінку однини, а маленькі круги – у називному відмінку множини. Педагог показує на предметну картинку

(машина) і на круг, діти промовляють *Це машина*. Потім педагог показує на предметну картинку та на круги, діти промовляють *Це машини*.

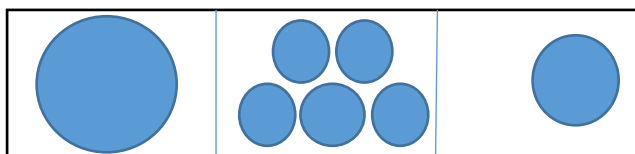
Після того як діти навчилися працювати з першою смужкою, починаємо знайомство з другою смужкою, що є аналогом ігор «Великий-маленький» або «Назви лагідно», де великий круг позначає назву предмета у називному відмінку однини, а маленький круг – назву предмета у називному відмінку зі зменшувально-пестливим суфіксом.

Педагог показує на предметну картинку (машина) і на великий круг, діти промовляють *Це машина*. Потім педагог показує на предметну картинку та на маленький круг, діти промовляють *Це машинка*.

Наступний етап – це об'єднання першої та другої смужок-моделей

Дитина, самостійно розташовує картинку під смужкою і утворює різні форми іменника: *кавун – кавуни – кавунчик*.

За таким алгоритмом відбувається формування навичок вживання іменника у родовому, орудному, місцевому відмінках однини та множини, узгодження іменника з числівником, прикметником у роді та числі, вживання займенникових форм. Не менш важливо, те, що діти вчаться зосереджувати увагу і чітко виконувати інструкцію логопеда.

Дана технологія володіє варіативністю, гнучкістю, багатофункціональністю, так як «умовність» легко приймається дітьми і легко «зчитуються» з наочної моделі в залежності від пред'явленої мовленнєвої інструкції логопеда.

Запропоновані «Граматичні смужки» допомагають логопеду навчити дитину правильно утворювати однину та множину іменників, правильно використовувати відмінкові закінчення множини та множини іменників, утворювати слова зі зменшувально-пестливими суфіксами, узгоджувати слова в реченні. Слід зазначити, що завдяки «Граматичним смужкам» на логопедичних заняттях маємо мінімум мовлення логопеда і максимум мовлення дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богуш А. М. *Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. 2-е видання* / А. М. Богуш – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 374 с.
2. Крутій К. Л. *Формування граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку* / К. Л. Крутій. – Запоріжжя. – 2004.

«КУБИКИ ІСТОРІЙ» ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

С. В. Циганок

учитель-логопед Сумського ЗДО №5 «Снігуронька» м. Суми

Зв'язне мовлення являє собою найбільш складну форму мовленнєвої діяльності. Воно має характер послідовного систематичного розгорнутого викладу, у зв'язному мовленні відбивається логіка мислення дитини, її уміння осмислити предмет сприймання та виразити його в правильному, чіткому, логічному мовленні.

У дітей із ЗНМ зв'язне мовлення сформоване недостатньо. Обмежений словниковий запас, багаторазове використання однакових за звучанням слів з різними значеннями призводить до збідності та стереотипності мовлення дітей. Формування та вдосконалення навичок зв'язного мовлення – один із найскладніших розділів корекційно-розвивального навчання. Перспективним напрямом підвищення ефективності логопедичної роботи з розвитку зв'язного мовлення дітей

дошкільного віку із ЗНМ є використання методу сторітелінгу «як комунікаційного прийому з метою мотивації дітей до навчальної діяльності або для розвитку в них зв'язного мовлення» [2].

Даний метод доцільно реалізовувати за допомогою унікальної настільної гри «Кубики історії» («Storycubes»), що розв'язує безліч корекційних навчальних, розвивальних та виховних завдань. Комплект, яким ми користуємося для створення казково-фантастичних розповідей на індивідуальних та групових логопедичних заняттях, складається з 27 кубиків. На гранях кожного з кубиків зображені предметні картинки та предметні картинки-символи, що позначають відповідні дії (*рука – класти, голова – думати, цифри, розташовані над головою – рахувати* тощо). Педагог пропонує дитині кидати кубики та складати розповідь за картинками, які випадково «з'являються» на столі. Наприклад, за картинками «коник», «майка», «пароплав» дитина складає розповідь: *Коник дострибав до майки. Майка відлетіла до пароплава.*; за картинками «хлопчик», «цифри над головою», «дерево», «кіт» у дитини вийшла така розповідь: *Одного разу хлопчик гуляв і рахував усе навколо. Він порахував дерева. На одному дереві він побачив kota.* Другий варіант роботи з кубиками – це вибір дітьми кубиків, картинок для створення своєї історії. За третього варіанту педагог може задавати тему розповіді (казки) або подати його початок, дитина або група дітей складають історію. Наприклад, педагог починає розповідь: *В одному красивому місті жив гном.* Випадає кубик із зображенням квітів, діти продовжують розповідь: *Біля будинку росли квіти.* Випадає кубик із зображенням дощу, діти продовжують: *Раптом пішов дощ.* тощо.

На одному занятті для дітей молодшого віку використовуємо від трьох до шести кубиків, для дітей старшого віку – до 12.

Кубики з картинками занурюють дитину до світу фантазій та пригод. У кожній історії, що створюється за допомогою картинок на кубиках, має бути цікавий герой, це може бути будь-хто або будь-що. Головне, щоб у героя були почуття, бажання, емоції, щоб герой жив не сам по собі, а в певному світі. Кожна картинка передбачає неочікуваний поворот повідомлення, комбінація картинок, що «з'являється перед дітьми», миттєво допомагає дитині придумати головного героя та обставини, в яких він опинився.

«Сторітелінг» дозволяє розширити можливості для розвитку зв'язного мовлення, уяви, комунікативних якостей дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Галущенко В. І. Застосування інноваційних логопедичних технологій у корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення / В. І. Галущенко // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). – 2016. – Вип. №7
2. Крутій К. Сторітелінг: мистецтво розповідання, або як зацікавити й мотивувати дітей / К. Крутій, Л. Зданевич. – Дошкільне виховання. – 2017. – №7.
3. Луцан Н. І. Розвиток зв'язного мовлення дошкільника в мовленнєво-ігровій діяльності: лінгводидактичний аспект / Н. І. Луцан // Наука і освіта. – 2014. – № 10.

ЯК РОЗГОВОРИТИ МОВЧУНА

О. В. Швидун

вчитель-логопед, ЗДО №14 «Золотий півник» м. Суми

Все частіше вчителі-логопеди стикаються з тим, що до груп компенсуючого типу потрапляють діти, які мають загальне недорозвинення мовлення I рівня або алалію. Необхідно якнайшвидше відшукати дієві шляхи, щоб викликати мовлення у дитини, сформувати пасивний словник і перевести його в активний, розвинути мовлення та розпочати роботу над звуковимовою та зв'язним мовленням.

Перше питання, з чого починати? Я починаю класично, з ігрових вправ на звуконаслідування, які викликають елементарне мовлення. Д/гра «Хто як горить?» (звуконаслідування тварин), «Що як звучить» (наслідування звуків різних предметів), «Хто що робить» (за допомогою звуконаслідування тварин і озвучування предметів дитина будує елементарні фрази).

Паралельно з тим, як ми запускаємо мовлення ми повинні сформувати пасивний словник і перевести його в активний. Найчастіше ми це робимо за допомогою карток з картинками. Але в такий спосіб дітям не вистачає дій і швидко набридає грати. Тому я перенесла картинки на кубики, в результаті у мене 2 серії кубиків (простіші для формування словника і складніші для формування частин мови, які є

складними для розуміння і запам'ятовування дітьми з загальним недорозвиненням мовлення (прикметники, прийменники, дієслова).

За допомогою першої серії кубиків легко удосконалити пасивний словник і розвинути розуміння мовлення, удосконалювати активний словник.

За допомогою другої серії кубиків формуємо як пасивний так і активний словники.

За допомогою обох серій можна вчити будувати фразу і речення. Василь Сухомлинський говорив, що розум дитини на кінчиках її пальців.

Ми у своїй практичній роботі постійно працюємо на розвитку дрібної моторики, і переконались, що це дійсно розвиває мовлення і мислення дітей.

Використовуємо не лише класичні ігри для розвитку дрібної моторики пальців рук, а й сучасні, такі як пісочна анімація, що захоплює не лише дітей, а й дорослих. Цей вид роботи сприяє розвитку усіх психічних процесів.

Як результат постійної кропіткої праці, не лише над дітьми але й над собою, маємо високий результат - це діти з чіткими звуками і чистим, красивим мовленням.

За умови своєчасної, послідовної допомоги спеціаліста, дитині із загальним недорозвиненням мовлення I рівня або алалією, дитина має 100 відсотковий шанс піти до школи з чистим розвиненим мовленням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ефимова С. П. *Как готовить ребенка к школе. Советы врача.* – М.: просвещение, 1992. – 16 с.
2. Жукова Н. С., Мастюкова Е. М., Филичева Т. Б. *Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников: Кн. Для логопеда /2-е изд., перераб., - М.: Просвещение, 1990. – 239 с.*
3. Филичева Т. Б., Чевелева Н. А. *логопедическая работа в специальном детском саду,* - М.: Просвещение, 1987. - 142 с.

ФОТОГАЛЕРЕЯ

Організаційний комітет фестивалю «ЛОГОФЕСТ»

*Вітальне слово голови організаційного комітету:
(Лянной Юрій Олегович – ректор СумДПУ імені А. С. Макаренка,
доктор педагогічних наук, професор)*

*Виступ Кравченка Анатолія Івановича – завідувача кафедри логопедії
СумДПУ імені А. С. Макаренка, кандидата педагогічних наук, професора*

*Виступ Феденко Олени Олексіївни – головного спеціаліста управління
освіти і науки Сумської міської ради з дошкільної освіти*

Учасники логопедичного фестивалю «ЛОГОФЕСТ – 2019»

Виставка науково - методичної літератури

Виступ за темою «Корекція порушень мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку засобами пісочної анімації» (Харченко Алла Іванівна)

Логоритмічні вправи

Виступ за темою «Розвиток мовлення і корекція порушень звуковимови засобами логоритміки»(Лопатка Оксана Василівна)

Виступ за темою «Використання ігор з прищіпками в корекційно – розвивальній роботі з дітьми дошкільного віку» (Резнікова Ніна Іванівна)

Виступ за темою «Інноваційні підходи в логоритмічній роботі учителя-логопеда та музичного керівника» (Ткаченко Людмила Іванівна, Шаповалова Інна Альбертівна)

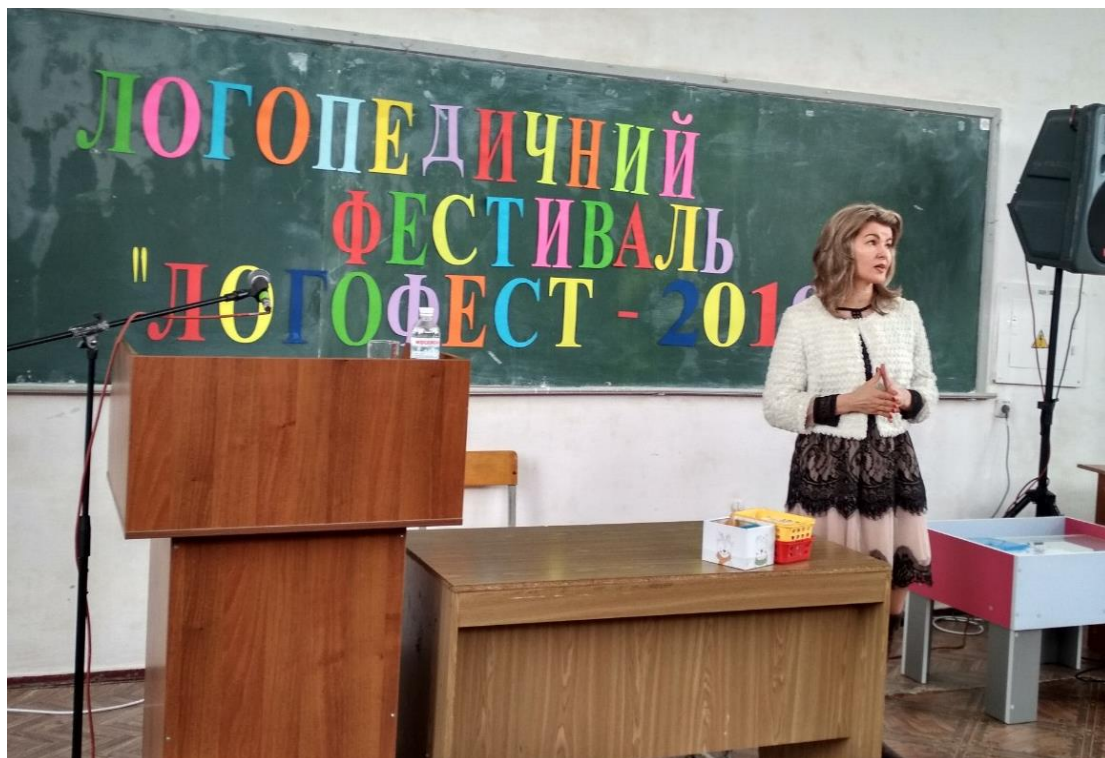
Виступ за темою «Формування комунікативної функції мовлення у дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення засобами інформаційно – комунікаційних технологій» (Іванченко Ольга Олександрівна)

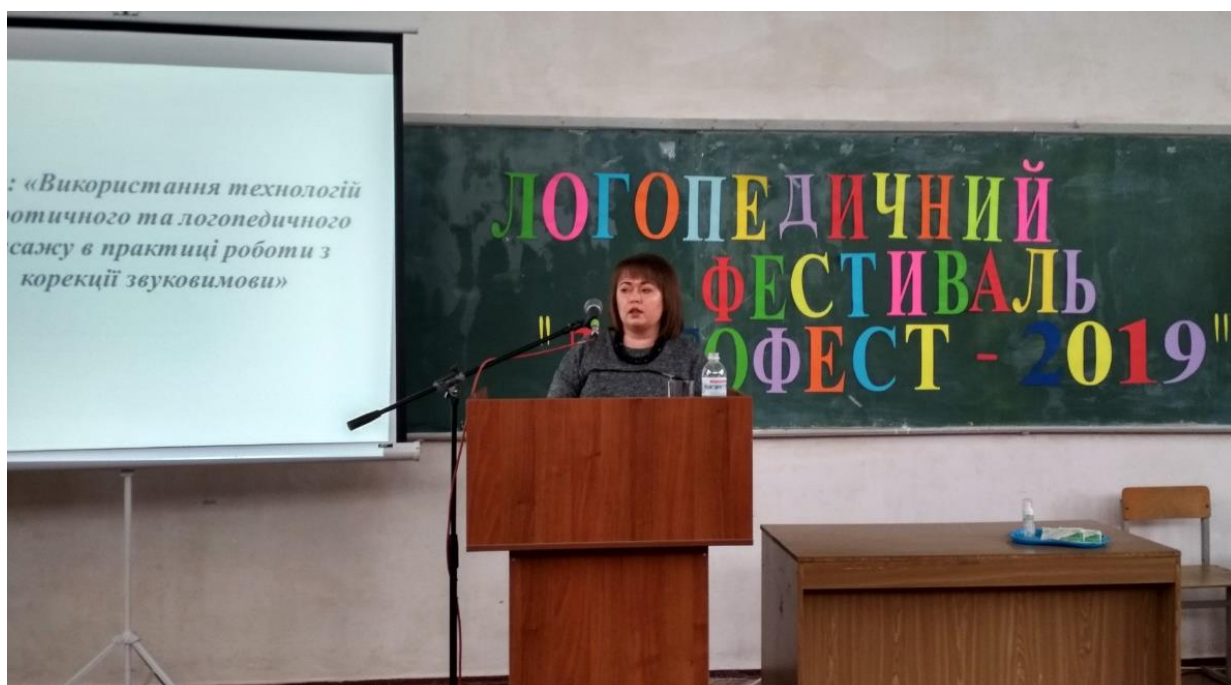
*Виступ за темою «Використання лепбука в роботі вчителя-логопеда»
(Пальчиківська Дар'я Євгенівна)*

*Виступ за темою «Корекція звуковимови дітей дошкільного віку:
автоматизація звуків у словосполученнях та реченнях»
(Коротка Олена Іванівна)*

Виступ за темою «Як розговорити мовчуна» (Швидун Оксана Вікторівна)

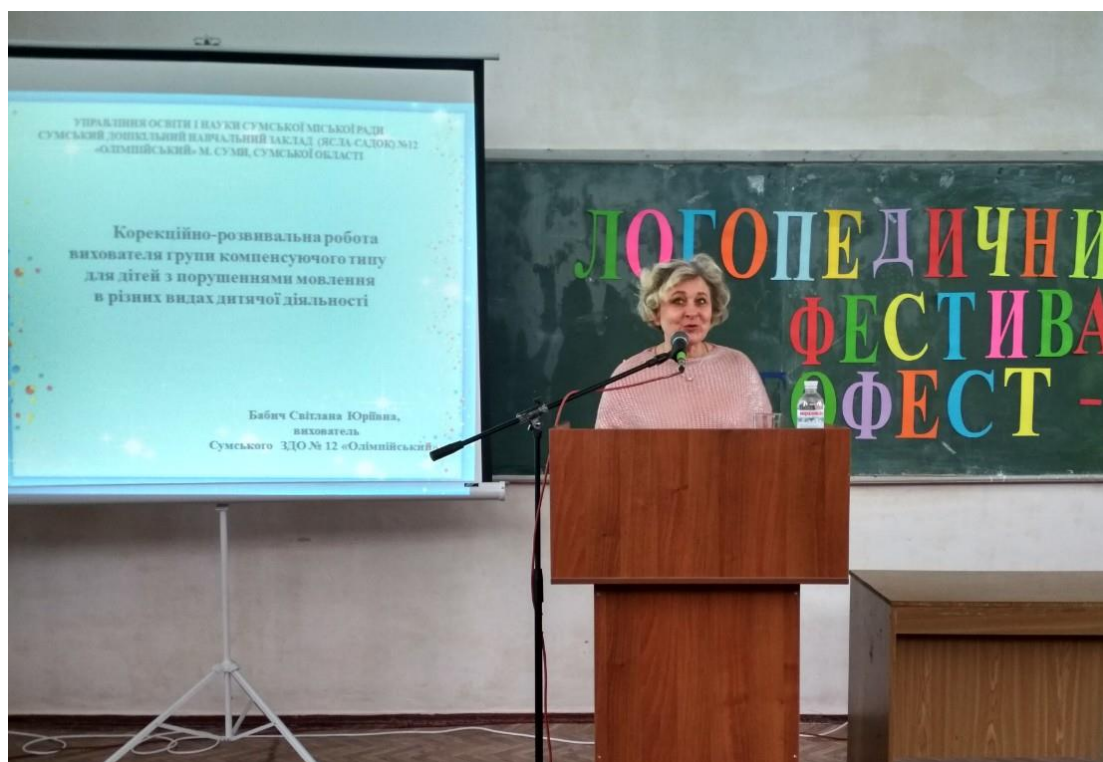
*Виступ за темою «Використання технологій невротичного та логопедичного масажу в практиці роботи з корекції звуковимови»
(Крикуненко Юлія Олександрівна)*

Виступ за темою «Використання музично-ритмічних вправ, ігор елементарного музикування в роботі з дітьми групи компенсуючого типу за методикою К. Орфа» (Борисенко Інна Григорівна)

Виступ за темою «Застосування «граматичних смужок» у процесі формування лексико-граматичних категорій у дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення» (Царькова Тетяна Миколаївна)

*Виступ за темою «Корекційно-розвивальна робота вихователя групи компенсуючого типу для дітей з порушеннями мовлення»
(Бабич Світлана Юріївна)*

Виступ за темою «Формування граматичних категорій: використання прийменників у фразовому мовленні» (Люта Анна Олександрівна)

НАШІ АВТОРИ

Бабич Світлана Юріївна – вихователь, заклад дошкільної освіти № 12 «Олімпійський», м. Суми.

Богатчук Інна Миколаївна – вчитель-логопед, дошкільний навчальний заклад № 25 «Білосніжка», м. Суми.

Борисова Людмила Іванівна – вчитель-логопед, спеціаліст «першої категорії» Сумський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 33 «Маринка», м. Суми.

Зелінська-Любченко Катерина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри логопедії Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Іванченко Ольга Олександрівна – спеціаліст I категорії, вчитель – дефектолог Сумського спеціального реабілітаційного навчально – виховного комплексу «Загальноосвітня школа I ступеня – дошкільний навчальний заклад № 34», Сумської міської ради.

Коротка Олена Іванівна - учитель-логопед Сумського ЗДО № 30 «Чебурашка», м. Суми.

Кравцова Людмила Віталіївна – практичний психолог ЗДО № 28 «Ювілейний», м. Суми.

Кравченко Анатолій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри логопедії Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Кравченко Ірина Вікторівна – викладач кафедри логопедії, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.

Крикуненко Юлія Олександрівна – учитель-логопед логопедичного пункту управління освіти та науки Сумської міської ради при КУ ССШ № 29.

Ласточкина Олена Володимирів – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри логопедії, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.

Лопатка Оксана Василівна – учитель-логопед Сумського ДНЗ № 7 «Попелюшка», м. Суми.

Люта Анна Олександрівна – вчитель-логопед II категорії, дошкільний навчальний заклад № 25 «Білосніжка», м. Суми.

Моргун Інна Сергіївна – учитель-логопед Комунальної установи Білопільської районної ради «Інклюзивно – ресурсний центр».

Мороз Людмила Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри логопедії, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.

Пальчиківська Дар'я Євгенівна – вчитель-логопед, ССШ №30 «Унікум» СМР

Пугач Тетяна Василівна – вчитель-логопед КУ Сумський ДНЗ №40«Дельфін, м. Суми.

Резнікова Ніна Іванівна – вчитель-логопед Сумського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №6 «Метелик», м. Суми.

Стахова Лариса Львівна – кандидат пед. наук, старший викладач, Сумський державний педагогічний університет імені А. С.Макаренка.

Ткаченко Людмила Іванівна – учитель-логопед, Сумський заклад дошкільної освіти (центр розвитку дитини) №26 «Ласкавушка» Сумської міської ради.

Феденко Олена Олексіївна – головний спеціаліст управління освіти і науки Сумської міської ради.

Харченко Алла Іванівна – вчитель-логопед ЗДО № 16 «СОНЕЧКО», м. Суми.

Харченко Тамара Григорівна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри логопедії Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка (м. Суми).

Царькова Тетяна Миколаївна – учитель-логопед Сумського ЗДО № 23 «Золотий ключик» м. Суми.

Циганок Світлана Миколаївна – учитель-логопед Сумського ЗДО №5 «Снігуронька» м. Суми.

Шаповалова Інна Альбертівна – музичний керівник, Сумський заклад дошкільної освіти (центр розвитку дитини) №26 «Ласкавушка» Сумської міської ради.

Швидун Оксана Вікторівна – вчитель-логопед, ЗДО №14 «Золотий півник», м. Суми.

Наукове видання

«ЛОГОФЕСТ – 2019»

МАТЕРІАЛИ ЛОГОПЕДИЧНОГО ФЕСТИВАЛЮ

30 січня 2019 року, м. Суми

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів статей.
За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.
Редакція залишає за собою право вносити поправки до статей, не
змінюючи основного змісту.

Секретар редакції збірника: Н. В. Коркішко

Комп'ютерний набір: Н. В. Коркішко

Комп'ютерна верстка: С. П. Цьома

Підписано до друку 24.01.2019 р.
Формат 60x84 1/8. Гарн. Cambria. Папір офсетний. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 5,12. Обл.-вид. арк. 3,59
Тираж 100 пр. Вид. № 34

Віддруковано в СумДПУ ім. А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.